

Masterpiece
Master of Sport (Health)
Fontys Sporthogeschool Eindhoven

1-9-2013
HM Masterpiece
266674

Het BeweegABC

Een onderzoek naar het functioneren van het monitoringsinstrument voor het bijsturen van sport- en beweegbeleid binnen gemeenten.

Annemiek de Kraauw
a.dekraauw@hhs.nl

1e beoordelaar: Dr. Steven Vos
2e beoordelaar: Dr. Sofie Moresi

“Beleid is zowel een proces van een netwerk construeren en onderhouden, als onderhandeling en compromissen stellen, aangaande voornemens, keuzes en acties. Waar één of meerdere bestuurlijke instanties, welke gericht zijn op sturing van een bepaalde maatschappelijke ontwikkeling, in de lijn van hun eigen visie besluiten trachten te realiseren en waar uiteindelijk de mate van draagvlak van doorslaggevend belang is”

Salden (2009: 24)

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	V
Voorwoord.....	VII
Samenvatting.....	VIII
Abstract.....	IX
1 Inleiding	1
1.1 Sportbeleid.....	2
1.1.1 <i>De opbouw van het huidige sport- en beweegbeleid</i>	2
1.1.2 <i>De inzet van het sport- en beweegbeleid</i>	3
1.1.3 <i>Het maken van beleid</i>	3
1.1.4 <i>Monitoringssystemen</i>	4
1.2 Leerlingvolgsystemen.....	5
1.3 Het BeweegABC.....	6
1.3.1 <i>De onderbouwing</i>	6
1.3.2 <i>Het inhoudelijke programma</i>	7
1.3.3 <i>Het BeweegABC in de praktijk</i>	8
1.3.4 <i>Conclusie</i>	8
2 Methodologie	10
2.1 Onderzoeksdesign.....	10
2.2 Populatie deelnemende gemeenten.....	11
2.3 Geselecteerde gemeenten.....	11
2.4 Meetinstrumenten.....	12
2.5 Dataverwerking.....	12
2.6 Analyse.....	13
3 Resultaten	14
3.1 Populatie deelnemende gemeenten.....	14
3.2 Geselecteerde gemeenten.....	14
3.3 Bevindingen uit de interviews.....	16
3.4 Doelstellingen achter de inzet van het BeweegABC.....	16
3.4.1 <i>Monitoren van de motoriek van de jeugd</i>	16
3.4.2 <i>Toekomstig beleid</i>	17
3.4.3 <i>Meten van de huidige effecten</i>	17
3.4.4 <i>Aantonen van beweegachterstanden</i>	18
3.4.5 <i>Talenterkenning</i>	18
3.4.6 <i>Gebruiksvriendelijkheid van het systeem</i>	18
3.5 Huidige sport- en beweegbeleid van de geselecteerde gemeenten.....	18
3.5.1 <i>Beleid binnen de scholen</i>	18
3.5.2 <i>Beweeginterventies voor de jeugd</i>	19
3.5.3 <i>Huidig netwerk</i>	19
3.5.4 <i>Aandachtswijken</i>	20
3.6 Mogelijkheden van het BeweegABC.....	21
3.6.1 <i>Aanpassingen van het sportbeleid</i>	21
3.6.2 <i>Onderbouwing (extra) inzet personeel</i>	22
3.6.3 <i>Monitoring van het personeel</i>	22
3.6.4 <i>Voor het verzamelen van (onderzoek) gegevens</i>	23
3.6.5 <i>Wijkgericht beleid sturen</i>	23
3.6.6 <i>Sturen van schoolbeleid</i>	23
3.6.7 <i>Talenterkenning</i>	24
3.7 Implementatie van het BeweegABC.....	25
3.7.1 <i>Betrokken partijen</i>	25
3.7.2 <i>Het afnemen van het BeweegABC</i>	28
3.8 Evaluatie en ervaringen met het BeweegABC.....	29
3.8.1 <i>Inhoud van het programma</i>	29
3.8.2 <i>Materiaalgebruik</i>	29

3.8.3 <i>Flexibiliteit van het programma</i>	30
3.8.4 <i>Gebruik van de digitale omgeving</i>	30
3.8.5 <i>Onderbouwing en betrouwbaarheid van het programma</i>	31
3.8.6 <i>Aanbevelingen voor de implementatie</i>	32
3.9 Conclusies.....	34
4 Discussie	35
5 Literatuur	39
 Bijlage I: Telefonische vragenlijst	43
Bijlage II: Topiclijst interviews	44
Bijlage III: Coderingsschema	45
Bijlage IV: Print screen MAXQDA.....	46

Voorwoord

Als klein meisje werd ik al geboeid door sport. Zo moest en zou mijn verjaardagsfeestje plaatsvinden in de gymzaal. Alles uit het toestellenhok moest gebruikt worden en ik ging er van uit dat al mijn uitgenodigde vriendjes en vriendinnetjes dit net zo geweldig vonden als ik. Mijn passie voor sport is altijd gebleven en ik heb daarom ook gekozen om docent lichamelijke opvoeding te worden. Echter heb ik in de jaren wel geleerd dat sport en bewegen niet voor iedereen dezelfde betekenis heeft of vanzelfsprekend is.

Ik heb geleerd om andere mensen hierin te doceren, trainen, coachen, motiveren en begeleiden. Dit heeft mij als docent aan een middelbare school en de Haagse Academie voor Lichamelijke Opvoeding uiteindelijk gebracht tot docent aan de opleiding Sportmanagement van de Academie voor Sportstudies in Den Haag.

Vanuit deze positie is mijn beeld over sport en bewegen verder verbreed in de richting van sport in relatie tot gezondheid en beleid. Hier ontstond de mogelijkheid voor het volgen van een Masteropleiding. Deze was snel gevonden in Tilburg (tegenwoordig Eindhoven), in de vorm van de Master of Sports met de specialisatie Health.

Vanuit mijn toegenomen interesse op het gebied van sport- en beweegbeleid en de hierop gerichte profilering van de opleiding Sportmanagement in Den Haag, heb ik sportbeleid als onderwerp gekozen voor mijn Masterpiece om hiermee de opleiding Master of Sports af te kunnen ronden.

Ik presenteer u hierbij graag mijn onderzoeksrapport naar het functioneren van 'Het BeweegABC', een monitoringsinstrument voor het bijsturen van sport- en beweegbeleid binnen gemeenten.

Graag wil ik de Haagse Hogeschool en specifiek de Academie voor Sportstudies, opleiding Sportmanagement bedanken voor de kans en de faciliteiten die zij mij geboden hebben om naast mijn werk deze studie te mogen volgen en af te kunnen ronden.

Ik heb veel interessante gesprekken mogen voeren met onder andere de projectleider van het BeweegABC, de directeur van het Mulier Instituut en beleidsmedewerkers in de sportsector verdeeld over het hele land. De passie, ervaring en de verscheidenheid aan werkzaamheden van deze personen is mij sterk bijgebleven. Ik neem u in dit onderzoek dan ook graag mee in de veranderende en de in ontwikkeling zijnde wereld van het sportbeleid.

Tot slot wil ik graag een aantal mensen bedanken die mij tijdens mijn studie en/of mijn afstudeerperiode hebben gesteund.

Mijn collegae van de opleiding Sportmanagement, waar ik altijd terecht kon met inhoudelijke vragen en die mij scherp hielden door het stellen van de juiste vragen. Ingrid Wijntjens van Vereniging Sport en Gemeenten, voor de inhoudelijke informatie over het BeweegABC.

Hugo van der Poel en Dorine Collard, die mij hebben geholpen bij de eerste opzet van het onderzoek. Mijn familie en vrienden die altijd interesse hebben getoond en met belangstelling mijn studie volgden. De taalvirtuozen, Rein en Dien, voor het redigeren van mijn teksten. Mijn begeleider, doctor Steven Vos. Hij heeft mij geïnspireerd in het doen van kwalitatief onderzoek en heeft mij concrete, inhoudelijke en duidelijk leesbare feedback gegeven.

Daarnaast wil ik alle respondenten van dit onderzoek bedanken voor hun volledige medewerking.

En niet in de laatste plaats wil ik mijn steun en toeverlaat Jim enorm bedanken voor zijn betrokkenheid, meedenken en het feit dat hij er altijd voor zorgde dat we op tijd wat lekkers en voedzaam te eten hadden, ook als ik eigenlijk geen tijd of trek had. Mede doordat hij mij de ruimte heeft gegeven om met mijn studie bezig te zijn, ten koste van vakanties, heb ik deze studie af kunnen ronden. Dat waardeer ik enorm.

Na deze woorden rest mij te zeggen dat ik u veel plezier en inspiratie wens bij het lezen van mijn onderzoek.

Samenvatting

De overheid richt zich al geruime tijd op het uitvoeren van sport- en beweegbeleid. Er worden subsidies verstrekt die door de gemeenten ingezet worden. Om de effecten van deze investeringen te meten is er steeds meer aandacht voor het meten van doelbereiking van het gevoerde beleid.

Er blijkt behoefte aan, en er wordt gezocht naar, instrumenten om de effecten van het gevoerde sportbeleid te kunnen meten. Een instrument dat pretendeert hierin te kunnen voorzien is de beweeginterventie: "het BeweegABC".

Het BeweegABC is een beweegtoets die de sport- en beweegvaardigheden van de basisschooljeugd meet.

Deze beweegtoets moet leiden tot een landelijk monitoringssysteem met gegevens over de motoriek en gezondheidssituatie van de leerlingen in de groepen één tot en met acht van het primair onderwijs. Naast deze monitoringsfunctie zou dit leerlingvolgsysteem ook kunnen dienen voor het vroegtijdig bijsturen van het sportbeleid binnen gemeenten.

In dit onderzoek is onderzocht in hoeverre het BeweegABC daadwerkelijk is ingezet om de sport- en beweegvaardigheden van de jeugd te monitoren en of het gebruikt is voor het bijsturen van het sportbeleid binnen de gemeenten. Daarnaast is er onderzocht hoe de gemeenten het BeweegABC hebben geïmplementeerd, in hoeverre de gegevens uit de beweegtoets bruikbaar zijn voor het bijsturen van het sportbeleid en welke ervaringen de gebruikers hebben met het afnemen van het BeweegABC.

Het onderzoek werd uitgevoerd in de vorm van een kwalitatief evaluerend onderzoek waarbij eerst de gebruikers van het BeweegABC in kaart zijn gebracht door middel van deskresearch en het afnemen van een telefonische vragenlijst. Hieruit is een doelgerichte steekproef genomen en vervolgens zijn er bij deze geselecteerde gebruikers semigestructureerde interviews afgenomen.

Er zijn in totaal twaalf interviews afgenomen onder sportbeleidsmedewerkers en medewerkers van sportbedrijven binnen twaalf verschillende, voornamelijk grote en middelgrote sterk stedelijke gemeenten.

Uit de resultaten blijkt dat binnen deze gemeenten veelal extra aandacht is voor bepaalde wijken, de zogenoemde aandachtswijken of krachtwijken, waar het BeweegABC ook vaak is ingezet.

Het huidig gevoerde sportbeleid van de gemeenten blijkt niet goed met elkaar te vergelijken en is voor elke gemeente anders.

Ondanks dat al deze gemeenten gevarieerde mogelijkheden zien in het BeweegABC, zoals het onderbouwen van de (extra) inzet van combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten, het monitoren van hun werkzaamheden en de effecten van het huidige beleid, het verzamelen van gegevens over de motoriek van de jeugd en het aantonen van eventuele achterstanden, het sturen van beleid op wijk- en schoolniveau tot de mogelijkheid om talenten te kunnen herkennen, heeft het BeweegABC (nog) niet geleid tot nieuwe agendavorming binnen de beleidscyclus van deze gemeenten.

Voor de implementatie van het BeweegABC blijkt het betrekken van de juiste partijen, het hebben van een netwerk, het hebben van een bestaande structuur in het sportbeleid, het leveren van maatwerk en een betere onderbouwing van, en communicatie over, de landelijk gestelde norm uit het BeweegABC van belang.

Het BeweegABC blijkt een praktisch en bruikbaar lokaal volgsysteem wat mogelijkheden biedt voor het bijsturen van het gevoerde sportbeleid, maar heeft tijd en vooral veel meer gegevens nodig voor de onderbouwing om uit te groeien tot een landelijk monitoringssysteem.

Abstract

The Dutch government has been committed to implementing sports and exercise policies for a considerable amount of time by making funding available to local authorities. The need to understand the effects of these investments has created a strong focus on testing the effectiveness of the running policies. Therefore a great demand has been identified for appropriate tools to accurately measure and test the sports policies that are in place today. A potentially suitable tool for these measurements is Exercise Intervention 'Het BeweegABC' (The Exercise ABC).

Het BeweegABC tests sports and exercise competences of children of primary school age. The test is intended to lead to a nationally adapted monitoring system containing details of motor skills and health levels of students from year one to eight in primary schools. Besides monitoring this system that follows the students could also be utilised to adjust any sports policies at local government level.

This research has started to investigate whether Het BeweegABC has been deployed to monitor the sports and exercise skills of the target group and whether it has been used to adjust any local sports policies. Furthermore, the implementation process of Het BeweegABC is being researched, as well as the usability of the test results and the experiences of the users of the test.

An evaluating qualitative research was chosen as a method. To identify the users of Het BeweegABC, desk research and questionnaires were used as tools. Out of these results a random selection of users has been targeted and further semi-structured interviews were conducted. In total of twelve sports management employees and employees of sports companies in twelve different large and medium sized municipalities were interviewed.

The results show that within these municipalities focus is on specific boroughs, the so called 'priority areas', where Het BeweegABC mostly was implemented. As local sports policies are different in every municipality it doesn't prove possible to draw comparisons. A wide range of possibilities of Het BeweegABC, like the justification of (extra) employment of combination officers and physical education teachers, monitoring their duties and the effects of current policies, collection of details on motor skills of the target group and the possibility to identify any deprivations, developing area or school specific policies or being able to identify talents has been acknowledged by all local authorities. Despite accepting all these possibilities, Het BeweegABC has not led to changes on the agenda of current sports policies at local government level.

To successfully implement Het BeweegABC it proves crucial to involve the right parties, having access to the right network, having an existing sports policy structure, being able to develop bespoke policies and solid justification and communication on the national norms of Het BeweegABC program.

Het BeweegABC proves a practical and usable monitoring system at local government level, offering possibilities to adjust sports policies. To be adapted and justified as a national monitoring system a lot more time and data is required.

1. Inleiding

De gezondheidsvoordelen van lichamelijke activiteit zijn in diverse studies reeds aangetoond (Biddle, Fox, Boutcher & Faulkner, 2001; Landers & Arent, 2001). Toch blijkt lichamelijke inactiviteit een belangrijk maatschappelijk probleem te zijn waar ook de overheid zich mee bezighoudt en beleid op voert. Studies tonen aan dat steeds meer kinderen een sedentaire leefstijl leiden en lichamelijke activiteit vermijden (Boreham & Riddoch, 2001; Straus, Rodzisky, Burack & Colin, 2001). Mede door afname in lichamelijke activiteit neemt de prevalentie van overgewicht en obesitas bij kinderen toe (De Vries, Pronk, Hopman-Rock & Jongert, 2003). De prevalentie van overgewicht en obesitas is in 2002-2004 in verschillende leeftijdscategorieën verdubbeld en de prevalentie van obesitas zelfs verdriedubbeld ten opzichte van 1997 (Van den Hurk, van Dommelen, de Wilde, Verkerk, van Buuren & Hirasing, 2006). Gegevens over de prevalentie van onvoldoende lichamelijke activiteit bij kinderen zijn schaars en de uitkomsten in onderzoeken erg gevarieerd, voornamelijk door het ontbreken van consensus over de definitie van lichamelijke activiteit.

De ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) hebben in 2008 het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs opgesteld (Hildebrandt, Chorus & Stubbe, 2010). Het hoofddoel van dit beleidskader was dat in 2012 minimaal 50 procent van de jeugd van vier tot en met 23 jaar de beweegnorm (NNGB) van ten minste 60 minuten minimaal matig intensief bewegen per dag haalt (Kemper, Ooijendijk & Stiggelbout, 2000). Hiervoor zijn tal van sport- en beweeginterventies ingevoerd die tevens ingezet zijn om overgewicht te verminderen, schooluitval aan te pakken en sporttalenten te laten doorstoten naar de top (Slinger, van Trijp, Verheijden & Empelen, 2011). Deze interventies maken het ook mogelijk lichamelijke activiteit, overgewicht en obesitas bij kinderen te monitoren.

Het BeweegABC is een voorbeeld van een interventie, ontwikkeld door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) in opdracht van het ministerie van VWS. Deze beweegtoets moet leiden tot een landelijk monitoringssysteem met gegevens over de motoriek en de gezondheidssituatie van de leerlingen in de groepen één tot en met acht van het primair onderwijs (BeweegABC, 2012). Op basis van dit leerlingvolgsysteem zouden gemeenten hun sportbeleid vroegtijdig kunnen bijsturen.

De interventie "het BeweegABC" is ontwikkeld als aanvulling op de reeds bestaande en theoretisch onderbouwde interventies JUMP-in en Lekker Fit (Jurg, de Meij, van der Wal & Kremers, 2005). Waar deze interventies zich richten op de algemene aspecten van een gezonde leefstijl, bleek er behoefte aan een aanvullend systeem om de motoriek en sport- en beweegvaardigheden van kinderen te monitoren. VWS en gemeenten hebben behoefte aan dit soort instrumenten om zo de lokale sporteffecten te kunnen monitoren en daar bijvoorbeeld hun subsidiebeleid op aan te kunnen passen (Breedveld, van der Poel, de Jong & Collard, 2011). Tot op heden monitoren gemeenten voornamelijk op sportdeelname, sportaanbod en tevredenheid van de sportaccommodaties (van der Werf & Hoekman, 2011).

Het is niet duidelijk in hoeverre de gemeenten die het BeweegABC hebben ingezet ook daadwerkelijk de motoriek en sport- en beweegvaardigheden van de jeugd monitoren en dit gebruiken voor het bijsturen van het sportbeleid.

Dit onderzoek wil dan ook antwoord geven op de vraag in hoeverre het BeweegABC als monitoringsinstrument is ingezet binnen gemeenten en of het gebruikt wordt voor het bijsturen van het sportbeleid binnen deze gemeenten.

Daarnaast zal er onderzocht worden hoe het BeweegABC als beleidsaanpassingsinstrument en/of monitoringssysteem is geïmplementeerd en zal dit onderzoek zich richten op de ervaringen die de gebruikers hebben met het BeweegABC, maar ook hoe bruikbaar het BeweegABC eigenlijk is voor het aanpassen van het gemeentelijk sport- en beweegbeleid.

Om dit te onderzoeken zal er in het volgende deel eerst stilgestaan worden bij een aantal bouwstenen van het sport- en beweegbeleid in Nederland. Er wordt uiteengezet hoe dit beleid zich heeft ontwikkeld, hoe het heden ten dage wordt ingezet en hoe het beleidsproces verloopt. Vervolgens wordt er ingegaan op hoe sport- en beweegbeleid op dit moment gemonitord wordt, welke monitoringsinstrumenten gebruikt worden en het belang van goede monitoring. Daarna volgt er een uitstapje naar leerlingvolgsystemen in het onderwijs, die ook ingezet worden om beleid te monitoren, om tot slot een inhoudelijke uitwerking te geven van het leerlingvolgsysteem: “het BeweegABC”.

1.1 Sportbeleid

Onder sportbeleid wordt verstaan het aangeven van de richting en de middelen waarmee men gestelde organisatiedoelen in relatie tot sport en bewegen wil gaan realiseren (Klein & Rorink, 2005).

1.1.1 De opbouw van het huidige sport- en beweegbeleid

De eerste bemoeienissen van de rijksoverheid met de sport dateren al uit de jaren veertig van de vorige eeuw. Het ging toen met name over de inzet van sport om “verwilderde” jeugd te (her)opvoeden (Swijtink, 1992).

De eerste beleidsnota's over sport stammen uit de jaren zestig, zoals *Sport 70*. De aanleiding voor sportbeleid is de maatschappelijke rol die sport kan invullen. Tot in de jaren zeventig is er een discussie geweest in hoeverre het initiatief en de organisatie van de sport een overheidstaak is (Breedveld et al, 2011). Er werd echter geconstateerd, voornamelijk door de georganiseerde sport, dat deze niet verder kon groeien als er geen overheidssteun zou komen, onder andere voor de bekostiging van sportaccommodaties en opleidingen (De Heer, 2000).

Met de *Nota Sportbeleid* (1974) is er ook een definitief einde gekomen aan deze discussie. In de jaren zeventig is het sportbeleid voornamelijk gericht geweest op de ongelijkheid in sportparticipatie. In de jaren tachtig komt er meer aandacht voor de kwalitatieve aspecten in het sportbeleid en wordt ook meer aandacht besteed aan doelgroepenbeleid. In de jaren negentig worden de signalen over bewegingsarmoede en overgewicht steeds sterker. Hierbij wordt gewezen op de oplopende kosten voor de gezondheidszorg. Naast de maatschappelijke rol die sport kan invullen is dan ook aandacht voor de actuele problematiek waarvoor sport kan worden ingezet, zoals beweegarmoede, obesitas, sociale relaties, integratie, leefbaarheid in achterstandswijken en schooluitval (Breedveld et al, 2011).

Het aansluiten bij de discussie over obesitas en voldoende bewegen heeft de basis voor het sportbeleid verbreed. De afname van sporten en bewegen en de toename van passieve vrijetijdsbesteding lijken namelijk de belangrijkste verklaringen te zijn voor de toenemende prevalentie van overgewicht (Bol, Backx & Mechelen, 1997; Bruil, Hosli, Dijkstra, Renders, Fredriks & Verloove-Vanhorick, 2002). Een belangrijke reden dat kinderen minder lichamelijk actief zijn blijkt het onvoldoende aanwezig zijn van of het niet bij de wensen van de jeugd aansluitende voorzieningen in de buurt (Vries, Bakker, Overbeek, Boer & Hopman-Rock, 2005).

In de jaren negentig wordt ook voor het eerst gezocht naar doelstellingen die gekwantificeerd kunnen worden wat heeft geleid tot de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (Kemper et al, 2000). Het kwantificeren van de doelstellingen is nieuw. Het moet het makkelijker maken om doelbereiking van het beleid te kunnen meten en monitoren (Breedveld et al, 2011).

Tot op heden is dit beleid onverminderd doorgezet, alleen zijn er nieuwe accenten gelegd en heeft een intensivering plaatsgevonden. De budgetten zijn op nationaal, provinciaal en lokaal niveau gestegen (Haandrikman, 2012).

Een goed voorbeeld hiervan is het invoeren van de combinatiefunctionaris en later de buurtsportcoach. Door de succesvolle inzet van combinatiefuncties op en rond de school, bij de sportverenigingen en in de cultuursector, heeft de minister van VWS besloten meer combinatiefuncties te realiseren die met een verbrede inzet nog meer mensen kunnen laten sporten en bewegen in de buurt. Deze functies worden dan ook de 'buurtsportcoaches' genoemd. Naast de bestaande doelen op het terrein van onderwijs, sport en cultuur wordt ingezet op het beter verbinden van de sportsector met onder meer de volgende sectoren: zorg, welzijn, kinderopvang, jeugdzorg en het bedrijfsleven (Geelkerken, 2012).

In de praktijk blijken dit soort projecten en de eerder genoemde beweeginterventies, mede door de hoeveelheid, een langere opstarttijd nodig te hebben. Dit leidt soms tot hoge opstartkosten. Gebrek aan kennis over het effect van dergelijke projecten staat het gericht inzetten van dit soort middelen in de weg (Breedveld et al, 2011). Er blijkt dan ook een grote behoefte aan effectmetingen naar dergelijke projecten en beweeginterventies. Ook is er behoefte aan systemen die (over een langere periode) de stand van zaken kunnen meten en monitoren. Het BeweegABC is mede vanuit deze behoefte ontwikkeld.

1.1.2 De inzet van het sport- en beweegbeleid

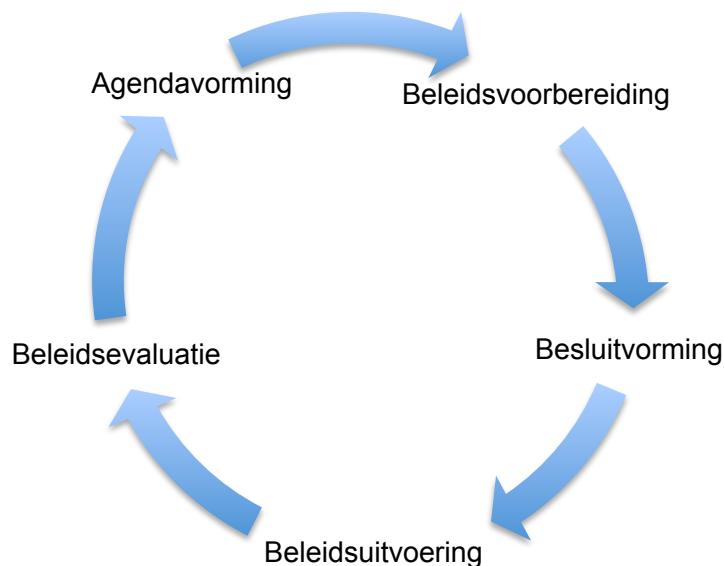
De rijksoverheid heeft een cruciale rol in het positioneren van Nederland als sportland. Daarnaast kan sport ook andere functies invullen in een moderne samenleving, zoals sociale cohesie en gezondheid. Ondanks de cruciale rol van de rijksoverheid blijkt sportbeleid vooral een taak van de gemeente. Gemeenten nemen 90 procent van de overheidsfinanciering van de sport voor hun rekening (Breedveld et al, 2011).

Ongeveer tweederde van de Nederlandse gemeenten hebben een beleidsnota sport (en bewegen). Dit kan ook vastgelegd zijn in een ander soort nota, zoals een gezondheidsnota of een welzijnsnota. Bij de ontwikkeling van al deze nota's zijn beleidsmedewerkers sport betrokken of betrokken geweest (van der Werf & Hoekman, 2011).

In dit beleid is sportstimulering van groot belang. Daarnaast is er in deze nota's vaak aandacht voor ondersteuning van sport- en beweegaanbieders, sport en onderwijs, sportaccommodaties, sport- en speelruimtes in de wijk en sport en beweegevenementen. Er wordt dan veelal gekeken naar de doelgroepen jeugd en senioren (van der Werf et al, 2011). Van deze gemeenten met een nota sport, heeft driekwart het eigen sport- en beweegbeleid gemonitord en geëvalueerd. Dit is vaak in de vorm van een sportdeelname-onderzoek of een tevredenheidsonderzoek over de sportaccommodaties en het sportaanbod (Breedveld et al, 2011). Ondanks dat er wel aandacht is voor de doelgroep jeugd blijkt het beleid niet gericht te zijn op het monitoren en verbeteren van de motoriek van kinderen.

1.1.3 Het maken van beleid

De kern van beleid voeren is het zoeken naar een oplossing voor een samenlevingsprobleem. Het maken van beleid is complex, er zijn heel wat partijen bij betrokken die allemaal andere belangen hebben waardoor het niet rechtlijnig is (Scheerder & Vandermeersch, 2012). Beleid is het eindresultaat van een heel proces wat uit verschillende fases bestaat. In figuur 1 is te zien dat deze fases in een cyclus geplaatst kunnen worden, maar in werkelijkheid volgen deze elkaar niet altijd keurig op (Scheerder et al, 2012).

Figuur 1: De fases van de beleidscyclus
Bron: Scheerder & Vandermeersch (2012)

In de eerste fase wordt het probleem gesignaleerd en op de agenda gezet. Deze fase is die van de agendavorming. In de tweede fase zal er onderzocht moeten worden welke mogelijkheden er zijn om het probleem aan te pakken. Dit is de beleidsvoorbereidingsfase. Vervolgens wordt er een besluit genomen over de aanpak (Scheerder et al, 2012). Deze besluitvormingsfase is de meest politieke fase, waar het niet alleen gaat om het kiezen van de beste oplossing, maar ook om de eigen voorkeuren erdoor te krijgen (Howlett, Ramesh & Perl, 2009). Wanneer er een besluit is genomen volgt de implementatiefase, of de beleidsuitvoeringsfase. Hierin wordt de uitwerking van de oplossing voor het probleem daadwerkelijk in de praktijk gebracht. Sportbeleidsmedewerkers, combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches binnen de gemeenten kunnen bijvoorbeeld zorgen voor deze uitvoering. Er kan ook sprake zijn dat de uitvoering via outplacement terecht komt bij bijvoorbeeld een sportbedrijf. Het juiste personeel, financiële middelen en voldoende hulpbronnen zijn cruciaal voor deze fase (Maarse, 1998). Voor de implementatie van interventies kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van de Linkage Approach van Bartholomew (2006), waarin onderzocht wordt met welke relevante partijen in deze fase gecommuniceerd moet worden en welke uiteindelijk betrokken zouden moeten worden. De laatste fase is die van de beleidsevaluatie. In deze fase wordt feedback geleverd over het gevoerde beleid om het beleid aan te passen of te verbeteren (Howlett et al, 2009). Dit kan aanleiding zijn om het probleem opnieuw op de agenda te plaatsen (Scheerder et al, 2012).

1.1.4 Monitoringssystemen

Om beleid aan te kunnen passen of te verbeteren blijkt de fase van het evalueren cruciaal. Om beter te kunnen evalueren zijn er steeds meer nota's die doelstellingen bevatten. Deze zijn ook steeds vaker SMART geformuleerd, waardoor de doelstellingen meetbaarder worden (van der Werf et al, 2011). Met dit gegeven blijkt de behoefte aan systemen die deze doelstellingen kunnen meten en monitoren steeds groter te worden (van der Werf et al, 2011). Echter blijkt dat er binnen gemeenten nog beperkt aandacht is voor monitoring en evaluatie van het sport- en bewegbeleid (van der Werf et al, 2011). De twee metingen die het meest gehanteerd worden zijn het sportdeelname-onderzoek en het onderzoek naar tevredenheid over sportaccommodaties en sportaanbod (Breedveld et al, 2011).

Bijna de helft van de gemeenten in Nederland kent structurele en periodieke meetmomenten. Dit geldt voornamelijk voor de grote gemeenten. Voor de middelgrote en de kleine gemeenten is dit veel minder aan de orde. Ongeveer een kwart van de gemeenten monitoren en evalueren het sportbeleid eenmalig of wanneer het uitkomt en het andere kwart heeft geen meting gedaan. Dit laatste is voornamelijk aan de orde in het oosten van ons land (van der Werf et al, 2011).

Om beleidsdoelstellingen te behalen worden in de uitvoering onder andere beweeginterventies ingezet. Voorbeelden hiervan zijn Kies voor Hart en Sport, Jump-In, LekkerFit, GALM en de interventie die in dit onderzoek centraal staat: het BeweegABC (Ooms & Veenhof, 2008).

Bijna negen van de tien gemeenten (86%) maken gebruik van dergelijke interventies. De keuze voor de inzet van een interventie wordt vaak gebaseerd op eerdere eigen ervaringen van de sportbeleidsmedewerkers met de betreffende interventie. Ook wel op advies van landelijke of provinciale organisaties zoals bijvoorbeeld VSG of door ervaringen van andere gemeenten met de betreffende interventie (van der Werf et al, 2011).

Voor het grootste gedeelte van de gemeenten die een monitoringssysteem hanteren wordt in de SMART-doelstelling de NNGB als sport- en beweegindicator gebruikt. Andere indicatoren die ook wel gehanteerd worden zijn, Sportparticipatiegraad (mensen die 12 keer per jaar of vaker sporten), de Combinorm (van der Werf et al, 2011) of door bijvoorbeeld een Sport- en Beweegscan (SBS) in te zetten. De SBS is een door het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) ontwikkelde checklist waarmee de sport- en beweegomgeving van kinderen en jongeren (van vier tot achttien jaar) op wijkniveau in kaart kan worden gebracht. (Baarda, Daniëls, Dijk, van Groeningen, Vink, van der Wert & Zwart, 2004).

1.2 Leerlingvolgsystemen

Ook op schoolniveau wordt het beleid gemonitord en geëvalueerd. Dit gebeurt onder andere aan de hand van leerlingvolgsystemen. Bijvoorbeeld op het gebied van taal en rekenen, maar ook steeds vaker op het gebied van sport en bewegen. Drie kwart van de vakleerkrachten bewegingsonderwijs in het basisonderwijs gebruiken een leerlingvolgsysteem, waarvan iets minder dan de helft een eigen leerlingvolgsysteem heeft ontwikkeld (Smulders, 2012).

Om de kwaliteit te waarborgen worden de volgende eisen gesteld aan dergelijke leerlingvolgsystemen (Slinger, Van Trijp, Verheijden & Van Empelen, 2011):

- de vaardigheden die worden gemeten zijn gebaseerd op de doelstellingen van het bewegingsonderwijs;
- bestaan uit gestandaardiseerde metingen en verschaffen zo objectieve (docent-onafhankelijk) en heldere informatie over de leerresultaten van de leerling;
- geven informatie over de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in zijn geheel;

Van Gelder & Stroes (2010) vullen deze eisen aan met de volgende:

- pretenderen gebruiksvriendelijk te zijn.

De eisen die aan een leerlingvolgsysteem gesteld worden blijken voornamelijk in de eigen ontwikkelde systemen niet altijd gehaald te worden of worden aangevuld met niet objectief meetbare gegevens zoals, inzet en motivatie (Smulders, 2012).

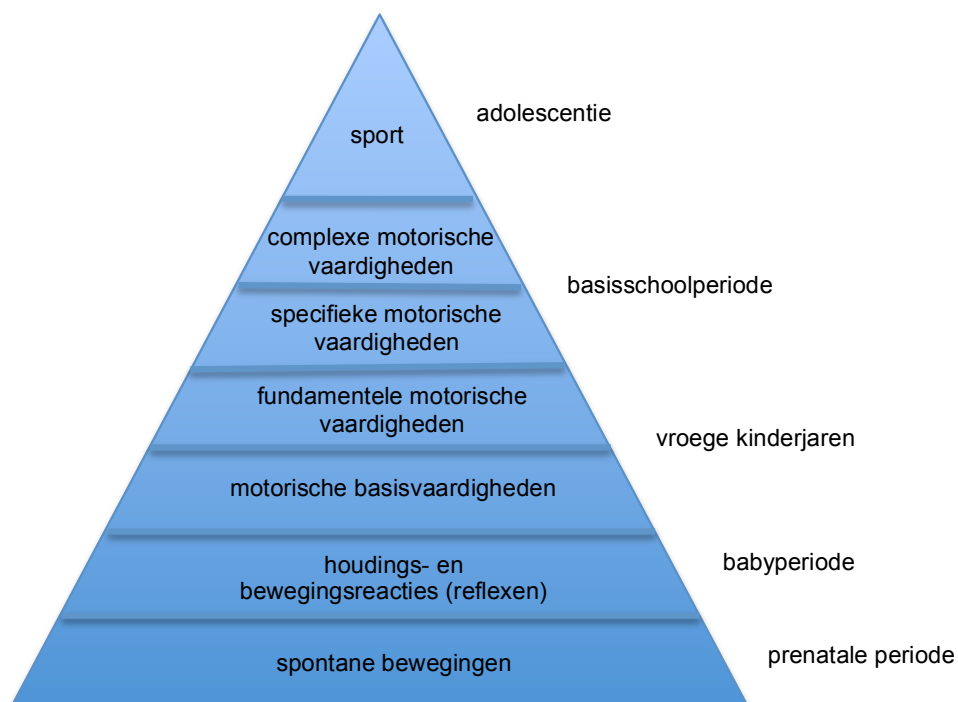
Een leerlingvolgsysteem voor het bewegingsonderwijs blijkt niet alleen te dienen voor de monitoring van de leerlingen, maar blijkt ook een waardevol instrument te zijn voor de evaluatie van de kwaliteit van het onderwijs. Er blijkt echter vanuit de praktijk behoefte aan consensus over leerlingvolgsystemen zodat er beter gemeten en vergeleken kan worden, maar het systeem moet daarnaast wel flexibel ingezet en gebruikt kunnen worden (Smulders, 2012).

1.3 Het BeweegABC

Een voorbeeld van een leerlingvolgsysteem voor sport en beweegvaardigheden wat voldoet aan deze eisen is het BeweegABC. Dit systeem staat centraal in dit onderzoek. Het is een leerlingvolgsysteem voor BASIS-beweegvaardigheid die een gezonde en sportieve leefstijl onder basisschoolleerlingen bevordert en ondersteunt. Dit leerlingvolgsysteem, waarmee de kinderen over een langere periode worden gevolgd, motiveert, signaleert en intervenueert (BeweegABC, 2012). Het geeft de basisscholen een indicatie van hun leerlingen op het gebied van motoriek en sport- en beweegvaardigheden, waar de vakleerkracht bewegingsonderwijs zijn/haar lesprogramma op af kan stemmen (De Brito Roque, van Doorn, Jol & Korteling, 2011). Ook wordt door de gemeente, aan de hand van de resultaten, de inzet van extra sport- en beweegactiviteiten per school bepaald (Gemeente Arnhem, 2011; Vereniging van Gemeenten, 2010; Rensen, 2012).

1.3.1 De onderbouwing

De basisgedachte en de onderbouwing van het BeweegABC komt vanuit een model uit de kindfysiotherapie (figuur 2) en is gebaseerd op de theorie over motorische ontwikkeling van Gallahue & Ozmun (1995). In deze theorie draait het eerst om het aanleren van motorische vaardigheden, zoals zitten, staan en lopen. Daarna is er aandacht voor beweegvaardigheid, zoals balanceren, springen en duikelen. Het accent op het aanleren van sportvaardigheden, zoals het technisch schieten van een bal, wordt pas na deze fases gelegd. De motorische vaardigheden vormen het fundament voor goed bewegen en goed kunnen bewegen is de basis voor sportvaardigheid.

Figuur 2: piramidemodel voor de motorische ontwikkeling van het kind
Bron: Empelen, Nijhuis-van der Sanden & Hartman (2000)

Daarnaast staat het BeweegABC in het kader van een leven lang sporten. Er is altijd sprake van een individuele aanpak en het kind staat centraal (Wijntjens, 2013).

Het uitgangspunt voor het inhoudelijke programma is: *keep it simple*. Hiermee wordt bedoeld dat er is gekozen voor objectieve testen die weinig tijd en geld kosten en waar bovendien weinig materiaal voor nodig is, om de gebruiksvriendelijkheid te verhogen (Wijntjens, 2013).

1.3.2 Het inhoudelijke programma

Het BeweegABC bestaat uit drie verschillende programma's.

Beweeg A is bedoeld voor de groepen één en twee uit het basisonderwijs, dit zijn de vier tot en met zes jarigen en richt zich alleen op de fundamentele motorische vaardigheden zoals balanceren, springen, klauteren en bal stuiten (BeweegABC, 2012). Beweeg A is gebaseerd op het 'Zorgplan Motoriek', dat is ontwikkeld door Mini-Move (Wijntjens, 2013). Het zogenoemde totaalpakket 'Zorgplan Motoriek' is een samenwerking tussen het onderwijs en de zorg. Hierin zit ook een eventueel natraject als bij een kind een gerelateerde ontwikkelingsachterstand wordt gesignaleerd (van den Bogaard & Elvers, 2007). De testen uit Beweeg A zijn wetenschappelijk onderbouwd (van den Bogaard et al, 2007). Hierdoor is er voor deze leeftijdscategorie een (gemiddelde) standaard bepaald, waarmee het individuele kind vergeleken kan worden (Wijntjens, 2013).

Beweeg B is ontwikkeld voor de groepen drie, vier en vijf en Beweeg C voor de groepen zes, zeven en acht en richt zich op beweeg- en sportvaardigheden, oftewel specifieke motorische vaardigheden (BeweegABC, 2012).

Beweeg B en C bestaan uit gemakkelijke en leuke oefeningen op het gebied van beweegvaardigheid. De verschillende oefeningen meten onder andere kracht, lenigheid, snelheid, balans, uithoudingsvermogen en behendigheid (BeweegABC, 2012).

Bij het ontwikkelen van deze tests is onder andere gebruik gemaakt van een overzicht van verschillende fitheidstesten voor de jeugd, beschreven in een rapport van de Nederlandse organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO) (Vrijkote, de Vries & Jongert, 2007).

Voor de testen in Beweeg B en C zijn er voor die betreffende leeftijdscategorieën nog geen wetenschappelijke standaarden bepaald. Om de resultaten uit Beweeg B en C met elkaar te vergelijken worden de landelijke gemiddelden gebruikt die door het BeweegABC zijn verzameld (Wijntjens, 2013).

Er is een digitale omgeving ontwikkeld op de website van het BeweegABC waar de aangemelde gebruikers de resultaten van de testen kunnen invoeren. Vervolgens kunnen er individuele diploma's voor de leerlingen geprint worden en kunnen de gegevens van de school vergeleken worden met andere scholen en kunnen er scholenclusters gemaakt worden per wijk om op die manier wijken met elkaar te vergelijken. Ook wordt er een grafisch overzicht gegeven hoe er per test is gescoord ten opzichte van de landelijke gegevens, dit kan op individueel-, school- en wijkniveau worden geselecteerd (Wijntjens, 2013).

Daarnaast worden er digitaal gevalideerde leefstijlvragenlijsten aangeboden op de website waar eventueel gebruik van gemaakt kan worden. Ook zijn er voorbeelden en protocollen gegeven voor het eventueel afnemen van fysiologische testen bij de kinderen (BeweegABC, 2012).

Voor het afnemen van het BeweegABC is er door de ouders van de leerlingen vooraf toestemming gegeven aan de school en aan VSG om de gegevens te registreren. In artikel 5.4, 5.10 en 5.13 van de Algemene Voorwaarde BeweegABC staat omschreven dat VSG is gerechtigd anoniem gemaakte statistische gegevens (op schoolniveau en/of wijkniveau) te onthullen en te publiceren aan andere organisaties of personen, zoals bijvoorbeeld VWS. Dit om onderzoek en analyse van deelname aan het systeem en de resultaten te ondersteunen (BeweegABC, 2012). Ook een standaard toestemmingsformulier is terug te vinden op de website van het BeweegABC.

1.3.3 Het BeweegABC in de praktijk

Het BeweegABC is inmiddels door een aantal gemeenten in Nederland ingezet of zij draaien het BeweegABC in hun gemeente als pilot. Daarnaast kan het ook ingezet zijn door de vakleerkracht bewegingsonderwijs binnen een basisschool.

Wanneer het BeweegABC door de gemeente is ingezet zijn niet direct alle basisschooldirecteuren overtuigd van de meerwaarde van het BeweegABC voor hun school en leerlingen. Dit blijkt uit de volgende citaten uit eerder onderzoek naar het BeweegABC (Van der Knaap & Vroome, 2012):

‘Als je kijkt naar het doel ervan, als het werkelijk zo zou zijn dat er met de gegevens iets gedaan wordt bijvoorbeeld meer inzet op bewegingsonderwijs, of voor sport en spel, tussen school na school. Ik bedoel Nederland groeit dicht letterlijk en figuurlijk. Dus in die zin vind ik een centrale registratie niet zo’n gek idee. En dan kan je inderdaad zeggen ja ik doe dan in plaats van die hele test een extra sportdag.’

‘Dat het om essentiële onderdelen gaat en inderdaad misschien moet er iets meer duidelijk komen van wat gebeurt er dan mee. Niet toetsen om het toetsen maar wat is voorstand hiervan. En die combinatiefunctionarissen vind ik top. Gewoon gelijk in de praktijk. Maar daarvoor hoef ik niet te testen.’

‘Om mij nou te overtuigen, maar ook de andere scholen, moet je met iets komen van jongens; daarvoor vinden wij het belangrijk. En nu kan ik denken dan heeft het rijk cijfers en die zeggen dan, ja inderdaad er wordt vijf procent minder bewogen. Dadelijk zijn er bezuinigingen en daar liggen een paar cijfers waar niks mee gedaan wordt.’

Er blijkt vanuit het werkveld behoefte aan een dergelijk monitoringssysteem, zoals het BeweegABC, maar er is onduidelijkheid over wat er met gegevens gaat gebeuren en wat de inzet van een dergelijk systeem uiteindelijk aan verbeteringen of aanpassingen op kan leveren.

Waar de gegevens uit het BeweegABC onder andere voor ingezet zouden kunnen worden is landelijk onderzoek naar de effecten van dit systeem over een langere periode. Een dergelijke effectmeting kan inzicht geven of het BeweegABC bijdraagt aan de vooruitgang van sport- en beweegvaardigheden van de Nederlandse jeugd en of daarmee het gevoerde beleid zijn vruchten afwerpt. Met als doel het BeweegABC wellicht als een landelijk monitoringsinstrument in te zetten (Van der Poel, 2013).

1.3.4 Conclusie

In wat voorafging kwam het belang van een bruikbaar, flexibel monitoringssysteem voor het bijsturen van sportbeleid aan bod. Daarnaast is er vanuit het werkveld gebleken dat er een duidelijke behoefte is aan zulke systemen en blijkt er ook behoefte aan consensus over een dergelijk systeem.

In andere woorden blijkt er enerzijds behoefte aan een systeem wat de fase van beleidsevaluatie in de beleidscyclus kan ondersteunen en anderzijds is er behoefte aan kennis door middel van onderzoek over hoe dergelijke systemen functioneren in de praktijk.

Om te onderzoeken hoe het BeweegABC hierin tot op heden faciliteert staat de volgende onderzoeksvraag in deze masterpiece centraal:

- in hoeverre is het BeweegABC als monitoringsinstrument ingezet binnen gemeenten en in hoeverre is het gebruikt voor het bijsturen van het sportbeleid binnen deze gemeenten?

Meer bepaald richt dit onderzoek zich op de gemeentelijke gebruikers. Zo wordt onderzocht

wat de (mogelijke) aanpassingen in het sport- en beweegbeleid van de deelnemende gemeenten zijn, daarnaast de bruikbaarheid van de gegevens van het BeweegABC voor de gemeenten en de succes- en faalfactoren die de gemeenten hebben ervaren bij de implementatie van het BeweegABC.

Dit onderzoek sluit aan bij het onderzoek waar het Mulier Instituut in samenwerking met VSG een subsidieaanvraag voor heeft ingediend bij ZonMw. Dit is een stichting die gezondheidsonderzoek financiert. Zij willen voor het BeweegABC een effectmeting doen, die reeds eerder in dit onderzoek is beschreven. Deze effectmeting richt zich voornamelijk op de kwantitatieve gegevens die het BeweegABC oplevert, maar daarnaast is er een onderdeel van het onderzoek gericht op de kwalitatieve vragen die meer aansluiten bij dit onderzoek zoals: de aanpassingen die gemeenten hebben gedaan naar aanleiding van de uitkomsten van het BeweegABC en de succes- en faalfactoren van de implementatie volgens de gebruikers, docenten, combinatiefunctionarissen en gemeenten. Dit onderzoek richt zich echter alleen op de gemeentelijke gebruikers.

Helaas is deze subsidieaanvraag niet gehonoreerd, maar gaat het Mulier Instituut op zoek naar andere mogelijkheden om dit onderzoek toch uit te kunnen voeren.

2. Methodologie

In dit deel zal er een toelichting worden gegeven over hoe het onderzoek is opgezet.

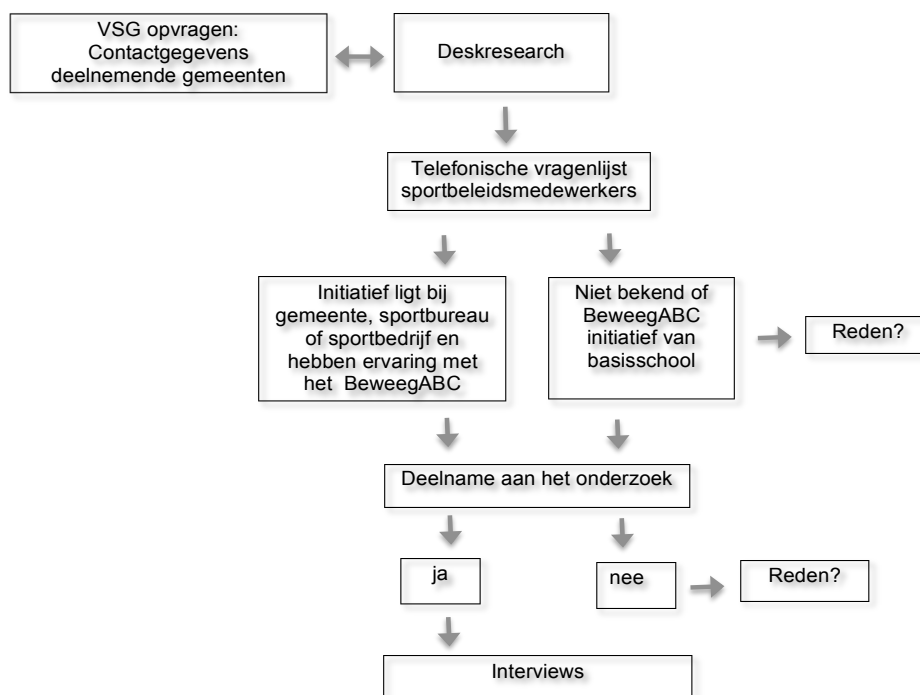
2.1 Onderzoeksdesign

Het onderzoek werd uitgevoerd in de vorm van een kwalitatief evaluerend onderzoek door middel van semigestructureerde interviews met een, door middel van deskresearch en een telefonische vragenlijst, weloverwogen doelgerichte steekproef uit de populatie die in het onderzoeksdesign in figuur 3 schematisch is weergegeven.

In de praktijk wordt evaluatieonderzoek vanuit verschillende motieven ingezet zoals:

- het ondersteunen van beleidsplanning;
- het verbeteren van de beleidsuitvoering;
- het afleggen van verantwoording en
- beleidsleren (Voets et al, 2010).

Deze motieven sloten aan bij dit onderzoek, daar de effectiviteit van het BeweegABC als beleidsaanpassingsinstrument en de veronderstellingen die hebben geleid tot de keuze voor het ontwikkelen van het BeweegABC min of meer zijn getoetst (Van Tuyckom, Vos & Scheerder, 2011). In het evaluerend onderzoek van Voets (2010) worden expertinterviews afgenomen. In dit onderzoek zijn ook semigestructureerde expertinterviews afgenomen in verband met de vergelijkbare onderzoeksvragen, maar ook door de beschikbare onderzoeksmiddelen en tijd (Baarda, de Goede & van der Meer-Middelburg, 2007). Er is niet gekozen voor een focusgroep, daar de werkcontext van de verschillende respondenten te veel verschilden. Hierdoor zou een focusgroep niet de juiste resultaten op kunnen leveren. Met interviews werd van elke geselecteerde gemeente evenveel en dezelfde informatie verzameld voor die betreffende context, zodat deze uiteindelijk met elkaar vergeleken konden worden. Uiteindelijk werden de verzamelde resultaten gerelateerd aan de betreffende context, die verzameld werd door middel van deskresearch.

Figuur 3. Onderzoeksdesign

2.2 Populatie deelnemende gemeenten

Om een goede selectie te kunnen maken, zoals in het onderzoeksdesign van figuur 3 overzichtelijk is weergegeven, is de populatie eerst onderzocht door middel van deskresearch. Hiervoor werd gebruik gemaakt van de website van het BeweegABC en informatie die is opgevraagd bij VSG. In tabel 1 is dit schematisch weergegeven. Er waren ten tijde van dit onderzoek nationaal 117 basisscholen binnen 23 verschillende gemeenten deelnemer aan het BeweegABC. Eén gemeente had nog geen deelnemende basisscholen. Ook niet alle deelnemende gemeenten hebben een gemeente-account op de website van het BeweegABC. Ondanks dat hiermee de gehele populatie werd onderzocht en daaruit een representatieve selectie gemaakt is, kunnen de resultaten niet gegeneraliseerd worden tot nationaal niveau, daar niet alle Nederlandse gemeenten tot de populatie behoren.

Tabel 1: Overzicht deelnemende gemeenten aan het BeweegABC

	Gemeente	Aantal deelnemende basisscholen	BeweegABC Gemeente-account	Provincie	Aantal inwoners	Aantal Allochtonen	Aantal jongeren (= tot 19 jaar)	Kleine-Middelgrote-Grote-gemeente	Stedelijkheid*
1	Alkmaar	12	ja	Noord-Holland	94269	21404	20558	Groot	2
2	Alphen aan de Rijn	4	ja	Zuid-Holland	72853	14930	17794	Groot	2
3	Arnhem	3	ja	Gelderland	149271	44196	32748	Groot	2
4	Bedum	2	nee	Groningen	10508	671	2561	Klein	4
5	Barendrecht	1	nee	Zuid-Holland	47053	9689	12986	Middelgroot	2
6	Delft	10	ja	Zuid-Holland	98675	31079	19296	Groot	1
7	Den Haag	4	nee	Zuid-Holland	502055	248401	115316	Groot	1
8	Dordrecht	8	ja	Zuid-Holland	118862	33576	27514	Groot	2
9	Haarlemmermeer	2	nee	Noord-Holland	143943	33573	37630	Groot	3
10	Hellendoorn	21	ja	Overijssel	35796	2298	8707	Middelgroot	4
11	Krimpen aan den IJssel	1	nee	Zuid-Holland	28692	3646	7023	Middelgroot	2
12	Leek	1	nee	Groningen	19467	1603	4779	Klein	4
13	Leeuwarden	15	ja	Friesland	95321	16759	20712	Groot	2
14	Nieuwegein	17	nee	Utrecht	60720	14423	13429	Groot	2
15	Rotterdam	6	nee	Zuid-Holland	616260	297825	136185	Groot	1
16	Ridderkerk	2	ja	Zuid-Holland	45208	7054	9282	Middelgroot	2
17	s-Hertogenbosch	1	nee	Brabant	141893	27798	31531	Groot	2
18	Slochteren	1	nee	Groningen	15536	950	3792	Klein	5
19	Stichtse Vecht	2	nee	Utrecht	63315	10317	15166	Groot	3
20	Schiedam	1	nee	Zuid-Holland	76244	27573	17111	Groot	1
21	Utrecht	2	nee	Utrecht	316275	101567	70387	Groot	1
22	Vlaardingen	1	nee	Zuid-Holland	71042	18882	15197	Groot	1
23	Sud West Fryslan	0	ja	Friesland	82634	6547	20452	Groot	4

- * 1 = zeer stedelijke gemeenten: 2500 of meer adressen per vierkante km;
 2 = sterk stedelijke gemeenten: 1500-2500 adressen per vierkante km;
 3 = matig stedelijke gemeenten: 1000-1500 adressen per vierkante km;
 4 = weinig stedelijke gemeenten: 500-1000 adressen per vierkante km;
 5 = niet stedelijke gemeenten: minder dan 500 adressen per vierkante km.

Bron: *demografische kerncijfers per gemeente* (2012).

Vervolgens zijn ook de demografische en de geografische aspecten van de deelnemende gemeenten onderzocht via de website van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Onderzocht zijn de vertegenwoordigde provincies, het aantal inwoners, het aantal allochtonen en het aantal jongeren (tot 19 jaar) in de betreffende gemeente. Ook is de stedelijkheid geanalyseerd en of de gemeente een kleine (tot 20.000 inwoners) een middelgrote (20.000-50.000 inwoners) of een grote (meer dan 50.000 inwoners) gemeente is.

2.3 Geselecteerde gemeenten

Binnen deze deelnemende gemeenten zijn (nog) niet alle basisscholen actief. Het inzetten van het BeweegABC kan een initiatief zijn van de gemeente, maar kan ook vanuit de basisschool zelf geïnitieerd zijn.

Daar het onderzoek zich richt op het gemeentelijk sport- en beweegbeleid werden niet de deelnemende basisscholen geselecteerd, maar alleen de gemeenten die het BeweegABC hebben uitgezet binnen hun gemeente en dus ervaring hebben met het BeweegABC.

Om deze gemeenten te selecteren werden de sportbeleidsmedewerkers van alle deelnemende gemeenten telefonisch benaderd met de vraag of zij bekend waren met het

BeweegABC, of zij ervaring hadden met het afnemen ervan en of zij als gemeente initiatiefnemer zijn. De contactgegevens zijn opgevraagd via VSG. De sportbeleidsmedewerkers die hier positief op antwoordden zijn vervolgens geselecteerd voor dit onderzoek en uitgenodigd voor het afnemen van een interview.

2.4 Meetinstrumenten

De sportbeleidsmedewerkers van de gemeenten werden telefonisch benaderd, op basis van de contactgegevens die opgevraagd zijn bij VSG, om te onderzoeken in hoeverre zij bekend waren en ervaring hadden met het BeweegABC.

Daarnaast werd gevraagd of zij als gemeente initiatiefnemer zijn of waren en of zij bereid waren mee te werken aan dit onderzoek. De telefonische vragenlijst is terug te vinden in bijlage I.

Als de gemeente aan de selectiecriteria van figuur 3 voldeed, is er om tijd te besparen, gelijk een afspraak gemaakt voor het afnemen van het interview.

Om de respons te vergroten werd er na de selectie benadrukt, dat het interview plaats zou vinden op de werklocatie van de sportbeleidsmedewerkers van de betreffende gemeenten. Naast het feit dat deze experts een duidelijk beeld hebben van eventuele aanpassingen in het sport- en beweegbeleid naar aanleiding van de uitkomsten van het BeweegABC, konden zij hun mening en ideeën geven over de (mogelijke) aanpassingen in het beleid en de bruikbaarheid van de gegevens van het BeweegABC. In bijlage II is de topiclijst van de interviews opgenomen.

Er werd in het interview naast de bovenstaande onderwerpen ook gevraagd naar het huidige sport- en beweegbeleid aan de hand van een aantal criteria uit de Sport- en Beweegscan (SBS). Dit waren de volgende topics.

- sport op school;
- sportvereniging;
- sportbuurtwerk.

Daarnaast is er voor het in kaart brengen van het huidige beleid als topic behandeld in hoeverre er in het huidige sportbeleid aandacht is voor achterstandswijken, waar de sociaal economische status (SES) lager ligt dan in andere wijken. Er blijkt hier ook vaak een mindere mate van sportparticipatie en een verhoogde prevalentie van overgewicht en obesitas. (Vries, Bakker, van Overbeek, Boer & Hopman-Rock, 2005).

2.5 Dataverwerking

De telefonische vragenlijst werd ingezet om de sportbeleidsmedewerkers te selecteren. Zij moesten bekend zijn met het BeweegABC en de inzet van het BeweegABC moest een initiatief zijn van de gemeente. Wanneer dit niet het geval was of wanneer zij niet mee wilden werken aan dit onderzoek werd er doorgevraagd naar de achterliggende redenen. Deze redenen werden ook meegenomen ter aanvulling van het coderingsschema en ter ondersteuning van de resultaten. De resultaten zijn in de vorm van citaten onderbouwd. Na elk interview werd deze schriftelijk uitgewerkt en gecodeerd (Bijlage III). Er zijn tijdens het proces van het afnemen van de interviews nieuwe categorieën toegevoegd aan het coderingsschema. Voor het coderen van de interviews is er gebruik gemaakt van het programma MAXQDA 2007 (Qualitative Data Analysis Software).

2.6 Analyse

In de analysefase is er gezocht naar patronen en verbanden in de codering. De gelijkenissen zijn in het verwerkingsprogramma bij elkaar gevoegd en heeft soms geleid tot een aanvullende categorie. Verschillen en unieke gevallen zijn eruit gehaald en naast elkaar gezet in het programma MAXQDA. De gevonden verbanden werden samengebracht tot een globaal verhaal en worden in de resultaten met citaten onderschreven (Van Tuyckom et al, 2011). Ook werd er nagegaan hoe vaak iets benoemd werd in de interviews om daarmee het belang van het betreffende topic te kunnen analyseren.

De kenmerken van de gemeenten vanuit het deskresearch zijn gekoppeld aan de categorieën, waardoor er relaties gelegd en/of verschillen aangetoond konden worden tussen gemeenten met dezelfde of juist verschillende demografische en geografische kenmerken. Zo is er geanalyseerd of er gelijkenissen en/of verschillen zijn tussen de grootte en stedelijkheid van de gemeenten en wanneer er sprake bleek van achterstandswijken met bijvoorbeeld de doelstelling van de inzet van het BeweegABC.

3. Resultaten

In dit deel worden de resultaten beschreven. Eerst worden de resultaten uit de telefonische vragenlijst en de deskresearch weergegeven waaruit de selectie heeft plaatsgevonden voor de interviews, die in het tweede gedeelte uiteengezet zijn.

3.1 Populatie deelnemende gemeenten

Door middel van deskresearch die in tabel 1 schematisch is weergegeven is te zien dat het aantal deelnemende basisscholen per gemeente sterk varieert.

De meeste deelnemende gemeenten komen uit de randstad met de meeste gemeenten uit de provincie Zuid-Holland (43%). De provincies Drenthe, Flevoland, Zeeland en Limburg zijn niet vertegenwoordigd in de populatie. Er is te zien dat het grootste gedeelte (69%) van de deelnemende gemeenten een grote gemeente is (vanaf 50.000 inwoners) en dat deze voornamelijk sterk stedelijk zijn (43%) gevolgd door de zeer stedelijke gemeenten (26%).

3.2 Geselecteerde gemeenten

De telefonische vragenlijst heeft de selectie bepaald uit de deelnemende gemeenten. In tabel 2 is een schematische weergave gegeven van de resultaten van deze vragenlijst.

Tabel 2: Gegevens uit de telefonische vragenlijst van de deelnemende gemeente aan het BeweegABC

	Gemeente	Initiatief genomen door:	BeweegABC Gemeente-account	Ervaring met BeweegABC	BeweegABC ingezet voor beleidsevaluatie en aanpassing/verbetering	Geselecteerd voor interview	Afname interview
1	Alkmaar	Sportbureau	ja	ja	nee, zijn gestopt.	ja	Telefonisch
2	Alphen aan de Rijn	Sportspectrum	ja	ja	nog niet, zien wel mogelijkheden	ja	Op locatie
3	Arnhem	Gemeente	ja	ja	nog niet, zien wel mogelijkheden	ja	Op locatie
4	Bedum	Gemeente	nee, geen interesse	ja	nee, zijn gestopt.	ja	Telefonisch
5	Barendrecht	Basisschool	nee, wel interesse	nee	nee, zien wel mogelijkheden	nee	
6	Delft	Gemeente	ja	ja	nog niet, zien wel mogelijkheden	ja	Op locatie
7	Den Haag	Basisschool	nee, geen interesse	nee	nee, verantwoordelijkheid van de scholen.	nee	
8	Dordrecht	Sportbedrijf	ja	ja	nog niet, zien mogelijkheden.	ja	Op locatie
9	Haarlemmermeer	Basisschool	nee, wel interesse	nee	nee, verantwoordelijkheid van de scholen.	nee	
10	Hellendoorn	Gemeente	ja	ja	nog niet, zien wel mogelijkheden	ja	Op locatie
11	Krimpen aan den IJssel	Basisschool	nee, wel interesse	nee	nee, verantwoordelijkheid van de scholen.	nee	
12	Leek	Gemeente	nee, geen interesse	ja	nee, zijn gestopt.	ja	Telefonisch
13	Leeuwarden	Sportbedrijf	ja	ja	nog niet, zien wel mogelijkheden	ja	Op locatie
14	Nieuwegein	Gemeente	nee, wel interesse	ja	nog niet, zien wel mogelijkheden	ja	Telefonisch
15	Rotterdam	Basisschool	nee, geen interesse	nee	nee, andere projecten ingezet	nee	
16	Ridderkerk	Sportbedrijf	ja	ja	nee, zien wel mogelijkheden	ja	Op locatie
17	s-Hertogenbosch	Gemeente	nee, wel interesse	ja	nee, zien wel mogelijkheden	ja	Telefonisch
18	Slochteren	Basisschool	nee, geen interesse	nee	nee, verantwoordelijkheid van de scholen.	nee	
19	Stichtse Vecht	Basisschool	nee, wel interesse	nee	nee, verantwoordelijkheid van de scholen.	nee	
20	Schiedam	Basisschool	nee, wel interesse	nee	nee, verantwoordelijkheid van de scholen.	nee	
21	Utrecht	Basisschool	nee, wel interesse	nee	nee, zien wel mogelijkheden	nee	
22	Vlaardingen	Basisschool	nee, geen interesse	nee	nee, verantwoordelijkheid van de scholen.	nee	
23	Sud West Fryslan	Gemeente	ja	nee	nee, moeten nog starten	nee	

Zo blijkt uit de telefonische vragenlijst en de deskresearch dat van de 23 gemeenten die in het systeem van het BeweegABC staan ingeschreven er acht gemeenten zijn waarbij het initiatief om het BeweegABC in te zetten is genomen door de gemeente oftewel een sportbeleidsmedewerker. Hiervan bevindt zich nog één in de initiatieffase en heeft nog geen deelnemende basisscholen. Er zijn twee gemeenten inmiddels gestopt met het BeweegABC, waar de ervaring van de ene gemeente invloed heeft gehad op de keuze van de andere gemeente:

‘Uit ervaringen uit de gemeente [...] hebben wij het BeweegABC niet ingezet. Het kost teveel tijd. De oefeningen konden niet overal goed gemeten worden. Te weinig mankracht om de test betrouwbaar af te nemen. Worden de oefeningen wel goed uitgevoerd en goed geteld? Nog steeds op zoek, we hebben nog geen ander monitoringssysteem in gebruik.’

Twee grote gemeenten geven aan, in de telefonische vragenlijst, dat zij het BeweegABC commercieel uitbesteed hebben via outplacement. De sportbeleidsmedewerkers van deze gemeenten verwoorden deze inzet als volgt:

‘Want de combinatiefunctionarissen, dat zijn er in de gemeente nu twee, zijn in dienst bij Sport en Evenementen Haaglanden en die krijgen, zeg maar, subsidie.’

‘Outplacement via de gemeente door de tien combinatiefunctionarissen plus een oefentherapeut via het sportbedrijf in te zetten en die twee keer per jaar alleen bij de groepen één en twee het BeweegABC af te laten nemen.’

Dit zijn in totaal acht gemeenten waarbij het initiatief bij een in dienst zijnde van de gemeente, sportbeleidsmedewerker vandaan komt. Hij/zij beheert het gemeente account en in sommige gevallen zelfs de scholen accounts.

Vier van deze acht bleken niet op de hoogte te zijn van de mogelijkheid voor een gratis gemeente account.

Van deze acht gemeenten is er door middel van de selectiecriteria in figuur 3, slechts één niet geselecteerd voor een interview. De andere zeven wilden allemaal meewerken aan dit onderzoek in de vorm van een interview. Door omstandigheden zijn echter vier beleidsmedewerkers telefonisch geïnterviewd in plaats van op locatie.

In vijf andere gemeenten kwam het initiatief om te gaan werken met het BeweegABC vanuit een Sportbureau of Sportbedrijf binnen de gemeente. Zij voeren het sport- en beweegbeleid in de betreffende gemeente uit. De gemeente zorgt dan in de meeste gevallen alleen voor subsidie en stelt de vaak ruime, en daarmee voor eigen interpretatie toepasbare, beleidskaders op. Zo vertelt een medewerker van een sportbedrijf:

‘In onze gemeente bemoeit de gemeente zich hier helemaal niet mee. Alles over sport ligt gewoon bij ons. Vaak zijn de beschreven opdrachten die in beleidsplannen staan, die zijn gewoon heel ruim. Wij overleggen met de sport, onderwijs en de wijken. Op een gegeven moment bedenk ik daar zou best een leuke combinatiefunctionaris kunnen komen. Nou, dan koppel ik dat wel terug naar de gemeente. Het is wel handig dat zij hiervan weten en ook een beetje in hun beleid past, maar....eigenlijk maakt het hun heel weinig uit. Terwijl dit juist voor hun ook heel interessant is.’

In al deze situaties beheren zij het gemeente account en beschikken een aantal ook over de inlogcodes van de scholen accounts.

Eén sportbedrijf is inmiddels gestopt met het BeweegABC. Dit door een te veel aan registratiewerk en doordat de resultaten per leerling niet goed naast elkaar gelegd en vergeleken konden worden. Dit bleek niet te rijmen met de doelstelling van de gemeente om de kinderen over een langere periode te kunnen volgen als motorische aanvulling op het project Lekker Fit. Deze gemeente is telefonisch geïnterviewd.

De andere vier zijn uitgenodigd mee te werken aan dit onderzoek en hebben alle vier toestemming gegeven voor het afnemen van een interview op locatie.

In de laatste tien gemeenten kwam het initiatief vanuit een basisschool en zijn hierdoor dus afgevallen in de selectieprocedure. Hier is dan vaak de vakleerkracht bewegingsonderwijs de initiatiefnemer. In al deze situaties blijkt de gemeente de leidende rol en verantwoording over dit soort leerlingvolgsystemen bij de scholen neer te leggen.

Al de sportbeleidsmedewerkers binnen deze gemeenten bleken niet op de hoogte dat er binnen hun gemeente op een aantal scholen met het BeweegABC gewerkt werd en ook niet dat er een gemeente account aangemaakt kon worden om de beweegvaardigheid van de leerlingen op school- en/of wijkniveau te kunnen monitoren. Zes van deze tien gemeenten blijken wel interesse te hebben in zo'n systeem. De overige vier hebben geen interesse voornamelijk omdat zij met andere beweeginterventies werken, zoals bijvoorbeeld Lekker Fit.

Uit de telefonische vragenlijst en de deskresearch blijkt dat geen van de 23 gemeenten het BeweegABC al ingezet heeft als instrument voor beleidsevaluatie en agendavorming, maar er zijn wel gemeenten voornemens dit te gaan doen of zien hiervoor de mogelijkheden. Zoals hieronder beschreven was de voornaamste reden die hiervoor werd aangedragen dat het daarvoor nog te vroeg was:

‘Ja, je draait dit jaar voor het eerst. Je zou voor het eerst aan het einde van het jaar de gegevens naast elkaar kunnen leggen om te kijken hoe het ervoor staat in de wijk. In vergelijking met elkaar.’

‘Uhm, ja, mijn eerste reactie is eigenlijk, je bent nog een beetje te vroeg. Het is nog maar net.....’

‘Nee, we moeten eigenlijk nog evalueren. We hebben het nu een tweede keer gedaan.’

Vanuit de telefonische vragenlijst zijn er in totaal twaalf gemeenten geselecteerd en bleek er grote interesse en belangstelling, want alle twaalf hebben hun medewerking verleend in de vorm van het geven van een interview. Hiervan zijn vijf telefonisch en zeven op locatie geïnterviewd. De telefonische interviews duurden gemiddeld 20 minuten en de interviews op locatie duurden gemiddeld 40 minuten. De geïnterviewden waren in totaal zeven mannen en vijf vrouwen.

Er is een goede verdeling van de interviews over de verschillende provincies van Nederland, met het zwaartepunt in de randstad. Het grootste gedeelte (66%) van de geselecteerden zijn grote gemeente. Dit komt vrij goed overeen met de populatie.

De selectie blijkt voornamelijk te bestaan uit sterk stedelijke gemeenten (66%) gevolgd door de weinig stedelijke gemeenten (25%).

3.3 Bevindingen uit de interviews

In wat volgt staan de bevindingen op basis van de twaalf semigestructureerde interviews. Deze resultaten worden in dit deel uiteengezet en geïllustreerd met tekstfragmenten.

3.4 Doelstelling achter de inzet van het BeweegABC

Uit de interviews van de geselecteerde gemeenten kwam naar voren dat de reden om het BeweegABC in te zetten nogal verschilde per gemeente. Deze verschillende doelstellingen worden hier verder besproken en zijn in dit deel gerangschikt naar aantal. Te beginnen bij de meest voorkomende doelstelling.

3.4.1 Monitoren van de motoriek van de jeugd

De voornaamste reden die in de interviews wordt aangedragen voor de inzet van het BeweegABC is het kunnen monitoren van de sport- en beweegvaardigheden van de basisschooljeugd. Het kunnen volgen van deze doelgroep om bij achterstanden een bepaald beleid te kunnen gaan voeren en sneller te kunnen handelen:

‘Gemeentebestuur wilde een leerlingvolgsysteem voor sport- en beweegbeleid waar een beweegadvies uit kan rollen. Waar kan de gemeente met hun beleid op reageren. Aantonen van achterstanden.’

‘We werken al jaren met het project Lekker Fit! En we wilden als aanvulling hierop het BeweegABC. Dit als monitoringssysteem. Om kinderen te kunnen volgen over een langere periode over hun beweegvaardigheden. We hebben daarom meegedaan met een pilot.’

Niet alleen op gemeentelijk niveau blijkt dit een reden om het BeweegABC in te zetten, maar ook op het niveau van het basisschoolbeleid:

‘Toen dit dus kwam, dacht ik van dit is leuk. Mijn collega die hier nu niet meer werkt, had kinderen op de basisschool en die had van ja, dat hebben we altijd met die tien minuten gesprekken. Het was altijd van het gaat allemaal goed, maar dan wordt er gevraagd hoe gaat het nu met gymnastiek. Uh, gymnastiek? Ik geloof wel goed. Dus nu heeft de leerkracht straks ook een instrument. Nou, je zit boven of onder het landelijk gemiddelde.’

3.4.2 Toekomstig sport- en beweegbeleid

Er zijn drie demografisch en geografisch van elkaar verschillende gemeenten die aangeven het BeweegABC ingezet te hebben om in de toekomst beleid te kunnen sturen en om ter zijner tijd deze keuzes te kunnen onderbouwen. Zij beschrijven hun doelstelling al volgt:

‘Voor ons is het wel interessant om te kunnen gaan vergelijken. Niet zo zeer om te zien hoe staat onze gemeente ten opzichte van een andere, heel veel is nog niet genormeerd. Het zijn wel gegevens waar je wel wat mee kan en wil, zeker een gymleraar op een school, maar ook achterstanden en talenten ontdekken en daar ook een goed programma op zetten. Dat is wat we er nog....’

‘Onze gemeente profileert zich wel als heel sportieve stad. Qua sportfaciliteiten is het echt heel goed. Maar ja, je moet ook nog poppetjes hebben op een gegeven moment die daar wat in kunnen doen. Dan zal je ook zo een instrument kunnen gebruiken om te laten zien wat de meerwaarde is van professionele lesgevers. En of dat in de sport is of in het onderwijs, ja dan hoop je toch dat ze op een gegeven moment andere keuzes gaan maken.’

‘Wij hebben het gewoon heel goed voor elkaar, maar we willen het nog beter voor elkaar krijgen. Ik ga op een gegeven moment met pensioen en dan moet ik nog één kunstje doen, maar op een gegeven moment houdt het op. Het liefst had ik gehad dat alle basisscholen een vakleerkracht hadden gehad. Dat is het aller allerbelangrijkste, die discussie voer ik honderden keren, maar die kinderen moeten op de school van een goed opgeleid iemand bewegingsonderwijs krijgen.’

3.4.3 Meten van de huidige effecten

Drie andere gemeenten geven aan met het BeweegABC de effecten van het huidige beleid te willen monitoren. Zij willen kunnen monitoren of hun geleverde werkzaamheden ook daadwerkelijk in de praktijk zijn vruchten afwerpt. Zij zien het BeweegABC als een indirecte beoordeling van het gevoerde beleid. In positieve zin zoals de volgende sportbeleidsmedewerker omschrijft:

‘Dus wij vinden dat, in mijn beleving, dat wij het redelijk op de rails hebben. Het leek ons wel leuk, dan hebben we dus alles wat we hier hebben, aan gegevens en een hoeveelheid aan activiteiten, je kunt er dan ook nog eens een cijfer aangeven. Doordat we bijvoorbeeld landelijk hoog scoren. Dat komt dan allemaal omdat wij dat zo allemaal doen. Leuk bedacht, maar of dat waar is weet ik ook niet. Dat is de filosofie die erachter zat en zo zijn wij ook begonnen.’

En om eerder gemaakte keuzes te onderbouwen:

‘Op een gegeven moment wil je toch de meerwaarde van een vakleerkracht laten zien.’

Maar ook om te zoeken naar verbetering:

‘Dat is vooral ook het zelf kunnen monitoren van uhm het werk he, van onze inspanningen. Wat is daarvan het effect op het kind, als het gaat om zijn beweeggedrag. Waar gaat het goed en waar minder en wat kunnen wij hier nog in betekenen.’

3.4.4 Aantonen van beweegachterstanden

Twee gemeenten geven als voornaamste reden aan dat zij het BeweegABC hebben ingezet om beweegarmoede in hun gemeente aan te kunnen tonen. Er zijn dan vaak vermoedens, maar zijn er nog geen harde cijfers. Dit blijken beide grote sterk stedelijke gemeenten.

‘Op zoek naar systemen om beweegarmoede aan te tonen en zo terecht gekomen bij BeweegABC. Het is binnen onze gemeente namelijk heel erg gesteld, maar willen dit graag aantonen met echte gegevens.’

3.4.5 Voor talentherkenning

Talentherkenning als doelstelling voor de inzet van het BeweegABC wordt door twee andere grote sterk stedelijke gemeenten gegeven:

‘In dit geval ging het om talentherkenning en dan de pilot het BeweegABC. Er werd gevraagd of wij daarmee aan de slag wilde gaan.’

‘Tweeëneenhalf jaar geleden is er met de universiteit een project gestart voor talentherkenning met sportadvies. Onderdeel daarvan is het BeweegABC. Er is op dit moment een onderzoeksbureau mee bezig.’

3.4.6 Gebruiksvriendelijkheid van het systeem

Er is één middelgrote gemeente die de reden voor het inzetten van het BeweegABC puur heeft laten bepalen door de gebruiksvriendelijkheid van het systeem, maar heeft daarnaast nog geen duidelijke doelstelling:

‘Uhm, omdat het duidelijk was. Er zitten natuurlijk interessante dingen bij buiten de motorische test, zoals de vragenlijsten.’

3.5 Huidige sport- en beweegbeleid van de geselecteerde gemeenten

Tijdens de interviews is er gevraagd naar het sport- en beweegbeleid voor de jeugd dat op dat moment door de gemeente of het sportbedrijf gevoerd werd. Waar accenten zijn gelegd, welke activiteiten op de jeugd zijn gericht en welk beleid er wordt gevoerd richting de scholen om een beter inzicht te krijgen van de werkwijze van de verschillende gemeenten. Ook hier blijkt er een verscheidenheid aan beleidsvormen en blijkt geen één gemeente hetzelfde.

3.5.1 Beleid binnen de scholen

Voor wat betreft het bewegingsonderwijs binnen de basisscholen is het beleid vanuit de gemeente erg verschillend.

Zo leggen de meeste gemeenten de verantwoordelijkheid voor het bewegingsonderwijs bij de basisscholen of bij de onderwijsstichtingen neer, zoals in deze twee gemeenten:

‘We hebben vijf onderwijsstichtingen: openbaar, christelijk, katholiek, evangelisch en uhm... islamitisch. En die stichtingen maken een keuze wat voor uhm, waar zij hun geld voor het team aan besteden. En de ene schoollocatie heeft wel een gymleraar en de ander heeft er twee en weer een ander heeft er geen. Dus, dat is helemaal, in onze ogen scheef

gegroeid.'

'Het hangt dan een beetje van de school af hoe belangrijk ze dat vinden en hoe ze daarop insteken.'

Binnen een aantal andere gemeenten wordt het bewegingsonderwijs binnen de basisscholen centraal gestuurd vanuit bijvoorbeeld een sportbedrijf of wordt het verzorgd door combinatiefunctionarissen of vakleerkrachten die aangesteld zijn vanuit de gemeente. In één andere gemeente hebben ze een structuur bedacht om het sportbeleid van de gemeente binnen de scholen een plek te geven door het aanstellen van sportcoördinatoren:

'Iedere basisschool heeft een sportcoördinator. Anders moeten we die directeur lastig vallen over allerlei zaken over sport en die heeft belangrijkere dingen te doen, want we hebben geen vakleerkrachten.'

3.5.2 Beweeginterventies voor de jeugd

Er zijn in de betreffende gemeenten veel verschillende beweeginterventies geïmplementeerd om de jeugd in beweging te krijgen en te houden. Zo zijn er in verschillende gemeenten Brede School activiteiten, maar ook programma's zoals Lekker Fit, JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht), Gymkriebels, Bewegen Samen Regelen en andere sportstimuleringsprojecten. In veel van de geselecteerde gemeenten blijkt er dus al een bepaalde structuur aanwezig te zijn waar het BeweegABC een aanvulling op is.

Een voorbeeld hiervan is:

'We hebben ook Brede School activiteiten. Dat kinderen allerlei activiteiten op school of na schooltijd kunnen doen. Kijk, wij werken al heel erg wijkgericht. De Brede School en activiteiten in de vakanties werken wij al wijkgericht. Wat speelt er in de wijk, wat is de behoefte van de kinderen of de bewoners. Dit hoort daar natuurlijk bij. Dat is het mooie van wijkgericht werken, dat kan je natuurlijk vergelijken door middel van het BeweegABC.'

Ook richting de verenigingen bieden veel van de gemeenten ondersteuning om op deze manier de jeugd in beweging te krijgen, maar het blijkt ook dat deze ondersteuning voornamelijk geboden wordt tijdens de opstart van initiatieven en steeds minder structureel, door onder andere de bezuinigingen:

'Wij doen zeker aan verenigingsondersteuning. Ja, het is wel de bedoeling van afbouwen, dus het is niet waar we een beetje van af moeten in de goede tijd was het altijd zokom maar. En nu is het kom met plannen en dan kunnen we ondersteunen, maar kijk ook naar de toekomst, hoe kan het straks zonder. Want dat is wel de insteek.'

3.5.3 Huidig netwerk

Zoals hierboven beschreven is het van belang dat er een bepaalde structuur is binnen de gemeente waarin nieuw beleid, zoals het BeweegABC, een plekje kan krijgen. Het maakt de implementatie en uitvoering een stuk eenvoudiger. Het belang van een opgebouwd netwerk wordt daarom door de geïnterviewden ook een aantal keer benadrukt voor het huidige sport- en beweegbeleid. Zo zijn er bijvoorbeeld netwerken met zorginstellingen, de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), fysiotherapeuten of is er MRT (Motorische Remedial Teaching) aanwezig.

'Het mooie van het MRT verhaal in onze gemeente is dat er al een netwerk is. Die kinderen worden getest in groep twee en daar hebben ze wel een bepaalde standaard, ik weet niet precies welke testen dit zijn, maar als ze op zo'n test onvoldoende scoren dan wordt de IB-er (intern begeleider) ingelicht, daarna de ouders en dan wordt er contact gelegd met de fysiotherapeut. Dus dat netwerk is er wel. En dat netwerk kan ook makkelijk gebruikt

worden voor het BeweegABC.'

'De school krijgt op schoolniveau een uitdraai van de resultaten van het BeweegABC. En alleen de JGZ (Jeugd Gezondheidszorg) gaat met de individuele data aan de slag en dat zit nu nog vooral op... uhm gewicht, overgewichtcijfers. Alle dossiers van alle kinderen met overgewicht en obesitas worden bekeken, gescreend of er al kinderen in een traject zijn, of ze al contacten hebben. Hoe het verhoudt tot het jaar ervoor, of ze ook al ergens geweest zijn, bij een arts of een therapeut. En uhm, er volgt dan een selectie daarvan of een rechtstreekse doorverwijzing of een gesprek met de verpleegkundige.'

Er zijn ook minder positieve geluiden uit het werkveld over het eventuele opgebouwde netwerk. Voornamelijk de bezuinigingen liggen hier aan ten grondslag. Zo is er een grote sterk stedelijke gemeente die hier het volgende over zegt:

'Op dit moment merken we dat de samenwerking met de GGD op een laag pitje staat. We doen ook nog een project Gezond Kind. De GGD geeft even aan vol te zitten en we hebben bezuinigd en we hebben dit en daar moet je het even mee doen.'

3.5.4 Aandachtswijken

Er blijkt ook veel bezuinigd te worden op sportstimulering. Echter blijken er nog wel subsidiegelden vrijgemaakt te worden voor aandachtswijken, ook wel krachtwijken genoemd. In deze wijken is er sprake van een lagere sociaal economische status van de inwoners. Er blijkt hier ook vaak een mindere mate van sportparticipatie en een verhoogde prevalentie van overgewicht en obesitas.

Mede door deze subsidie heeft het merendeel van de geselecteerde gemeenten het BeweegABC uitgezet in deze zogenaamde krachtwijken. Uit een analyse van figuur 2 blijkt dat dit voornamelijk geldt voor de grote en middelgrote gemeenten die sterk of zeer sterk stedelijk zijn. Er zijn in deze wijken vaak combinatiefunctionarissen en/of vakleerkrachten actief die onder andere het BeweegABC afnemen:

'Dat zijn echt, de scholen waar we het afnemen zijn de aandachtswijken die de gemeente heeft aangewezen. En de gemeente heeft gekozen om de combinatiefunctionarissen nu in te zetten in die aandachtswijken.'

'Nou ja, je kan dan cijfers lezen. Je kan dan kijken dit is zo, bevestigt dan het idee dat kinderen juist in die wijken die nog niet gezond gewicht hebben. Nou ja, dat helpt natuurlijk dan, zeg maar, andere beleidsvelden dan alleen maar... uhm uhm, bijvoorbeeld speelplekken.'

'Beweegarmoede in onze gemeente is groot en hier is het sport en beweegbeleid op aangepast. Dit is een algemeen beeld in onze gehele gemeente. In bepaalde wijken wel meer dan in andere. Maar het globale beeld in is wel dramatisch ten opzicht van de rest van Nederland.'

Ook deze extra aandacht blijkt echter minder te worden:

'Tot nu toe was dat wel het geval, het is aan het afbouwen. We hebben WAP-gelden (Wijkgericht Actie Plan) gehad. Dat zie je nu veel minder. We hebben nog een aantal krachtwijken waarin de gemeente investeert door daar combinatiefunctionarissen in te zetten. Dat wel. Maar de extra gelden die er allemaal waren, ja dat wordt wel steeds minder. Het is nu eigenlijk even per project.'

Er blijkt wel behoefte aan vergelijking tussen verschillende wijken om zo een link te kunnen leggen met de kwaliteit van het beweegaanbod binnen de verschillende wijken:

‘Overgewicht is het hoogst en sportparticipatie is daar het laagst, maar dat is voornamelijk door de samenstelling van de wijk te verklaren. Maar of dat dan ook bepaald of ze motorisch minder vaardig zijn. Dat weet ik niet. Ze sporten en bewegen hier wel veel op straat, maar dat is in de vrije setting en dat wordt niet begeleid door een sportprofessional of een docent.’

Er zijn ook gemeenten, dit blijken middelgrote en kleine weinig stedelijke gemeenten, die hier niet mee te maken hebben. Deze beamen wel dat dit soort monitoringssystemen, zoals het BeweegABC, vaak zijn gemaakt om aan te sluiten bij de (groot) stedelijke problematiek, bijvoorbeeld:

‘Ik zou zeggen als je straks weggaat, rij eens door de gemeente. Ja, dat hebben wij hier niet. We hebben ooit om subsidie aan te vragen wijken bestempeld als aandachtswijken, als die mensen horen dan heb je ze op de stoep staan. Maar nee, die hebben wij hier niet. Wij leven hier in zo’n luxe situatie dat kun je haast niet vergelijken met steden. Dan merk je gewoon dat heel veel beleid gemaakt wordt voor de grote steden.’

3.6 Mogelijkheden van het BeweegABC

Eerder in de beschrijving van de resultaten bleek al dat er nog geen gemeente is geweest die het BeweegABC heeft ingezet voor de evaluatie van het huidige gevoerde beleid. Het BeweegABC wordt wel ingezet als monitoringsinstrument en is als project op zichzelf vaak geëvalueerd, wat in het volgende hoofdstuk behandeld wordt.

De gemeenten geven namelijk aan dat het nog te vroeg is om de gegevens te gebruiken voor de beleidsevaluatie en nieuwe agendavorming, echter zien zij wel mogelijkheden voor de toekomst, wat in dit hoofdstuk aan de orde komt.

3.6.1 Aanpassing van het sportbeleid

Verschillende gemeenten geven aan dat het BeweegABC een goed instrument is waarmee gericht aanpassingen kunnen plaatsvinden in het bestaande sport- en beweegbeleid van hun gemeente, maar ook richting de politiek. De politiek kan met de landelijke gegevens eventueel het subsidiebeleid aanpassen en accenten leggen op bepaalde behoeften. Het BeweegABC ondersteunt de gemeente met cijfers over de huidige situatie. De gegevens kunnen dienen als vergelijking tussen scholen, wijken en ten opzichte van andere Nederlandse gemeenten. Er kunnen gerichte aanpassingen en bijstellingen plaatsvinden, waar het BeweegABC een onderbouwing voor geeft:

‘Om met handvatten naar de overheid te gaan voor extra subsidie, dan wordt er natuurlijk wel een vergelijking gemaakt met de rest van Nederland. Als je naar de gemeente wil dan zijn die gegevens wel super interessant. Voor onze gemeente kun je natuurlijk wel op school en wijkniveau vergelijken. Daar zijn de testen hetzelfde afgenomen, dat is interessant voor ons, omdat wij op lokaal niveau werken. Dan is het een heel goed middel om zaken aan te tonen en te monitoren, maar vergelijken met een representatief landelijke norm of gemiddelde is ook heel waardevol.’

‘Dan kan de gemeente nog gericht sportbeleid voeren. Ja en uiteindelijk de kinderen beter toe rusten op deelname aan de sportmaatschappij.’

‘Kijk, ik kan wel zeggen dat alle scholen, als je het gemiddelde neemt, dat we dik onder de norm zitten. Ja, dan zou je er iets mee kunnen doen richting de politiek.’

3.6.2 Onderbouwing (extra) inzet personeel

De uitwerking van de hierboven mogelijke aanpassingen waar BeweegABC invloed op kan hebben wordt door het merendeel van de gemeenten in relatie gebracht met het inzetten van extra personeel voor bewegingsonderwijs en bewegingsactiviteiten voor de jeugd. Er wordt voornamelijk gesuggereerd dat het BeweegABC kan aantonen dat er (extra) inzet nodig is in de vorm van combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches en vakleerkrachten bewegingsonderwijs. Zoals in de volgende drie citaten duidelijk naar voren komt:

‘Nou, dat gaat zeker nog komen. Al is het alleen maar om van de discussie af te zijn dat ze over een paar jaar voor de combinatiefunctionaris geen geld meer over hebben. En als we dan kunnen laten zien dat dit binnen het onderwijs echt een meerwaarde is, ja dan hopen we dat ze daar nog wel een paar keer extra over nadenken.’

‘Ja, dan zal je ook zo een instrument kunnen gebruiken om te laten zien wat de meerwaarde is van professionele lesgevers. En of dat in de sport is of in het onderwijs, ja dan hoop je toch dat ze op een gegeven moment andere keuzes gaan maken.’

‘Maar voor de gemeente is het handig omdat je natuurlijk overzicht krijgt van, in die wijk is het nou ja, spelen er beweegproblemen of zijn er dingen gewoon, ja bewegen kinderen minder en kunnen ze ook minder, dus laten we daar dan meer combinatiefunctionarissen inhuren of opzetten. Dat is het idee erachter.’

3.6.3 Monitoring van het personeel

Naast dat er naar onderbouwing gezocht wordt voor het aantonen van de meerwaarde van de inzet van professioneel personeel in de sport en het onderwijs, wordt er ook aangegeven dat het BeweegABC zou kunnen dienen als een instrument om de huidige geleverde werkzaamheden van reeds ingezet personeel te toetsen en te monitoren. Zo geeft een sportbeleidsmedewerker die tevens als combinatiefunctionaris werkt het volgende aan:

‘We zijn hier nu als combinatiefunctionaris drie jaar bezig. Dus je hebt voor het eerst dan, als je echt gegevens in handen hebt, dat je dan gericht kan kijken waar gaan we in deze wijk aan werken en wat doen we al goed.’

Drie andere beleidsmedewerkers zeggen hierover het volgende:

‘Dat hebben we vorige keer wel gedaan met het BeweegABC. Als je ergens een beetje onder het gemiddelde mee uitkwam dan moet de vakleerkracht ook bij zichzelf de vraag stellen en afvragen, hé dat onderdeel zit dat voldoende in mijn jaarplanning in het vakwerkplan. Dat is natuurlijk het punt wat je sowieso mee moet nemen, maar dat moet je met elk leerlingvolgsysteem. Niet alleen het BeweegABC. Dat is vaak niet de eerste insteek, maar het is wel iets wat je moet meenemen.’

‘Als bijvoorbeeld blijkt dat in onze gemeente over de hele linie dat kinderen bij het blokje; oog hand coördinatie, toch overall minder scoren, dan zou er kennelijk hier binnen het bewegingsonderwijs iets niet goed gedaan worden. Nou, dan zouden we daar bijvoorbeeld extra programma's kunnen maken om daar iets mee te doen.’

‘Ook de vakleerkracht heeft een terugkoppeling gekregen en hierop extra gym of mrt aangeboden aan leerlingen.’

Er is ook een sportbedrijfsmedewerker van een grote gemeente die vindt dat het BeweegABC niet als monitoringsinstrument gebruikt zou moeten worden voor het functioneren van hun personeel, maar beaamt wel dat het gebruikt kan worden voor onderbouwing van beleid op

bewegingsonderwijs:

‘Nee, dat vind ik niet, niet nodig, want ik verwacht van alle lesgevers dat ze altijd gedifferentieerde lessen kunnen aanbieden. Als iemand nu goed mee kan komen of iemand slecht mee kan komen, in een les bewegingsonderwijs moet iedereen het leuk hebben. Gewoon op zijn of haar eigen niveau kunnen bewegen. De kinderen die echt minder zijn die probeer je door het aanbieden van extra lessen wat extra bagage mee te geven.

Het is wel zo dat straks het BeweegABC nog meer inzicht moet geven in de noodzaak van goed beleid op bewegingsonderwijs. Voor zowel de school als de onderwijsstichting, als de gemeente. Met deze gegevens kunnen wij gewoon naar een wethouder of een schoolbestuur toe met de mededeling: Kijk het is zo gesteld en het loont om er op in te zetten, op bewegingsonderwijs, of het zou heel goed zijn als je dat nu gaat doen.’

3.6.4 Voor het verzamelen van (onderzoek) gegevens

Ook wordt het BeweegABC gebruikt om aan representatieve en kwantitatieve gegevens te komen die nog niet beschikbaar waren binnen de gemeente:

‘Heb je ook een goed onderwijsplan op bewegingsonderwijs, dus het maakt wel deel uit van iets veel groters alleen het meten, het meten en daardoor weten is echt iets waar het BeweegABC nu voor ingezet wordt. Ja, daarin vult het wel het gat wat wij hadden.’

Er is zelfs een onderzoek gestart in één grote gemeente. Met het BeweegABC wordt er op kleinschalig niveau binnen deze gemeente gemeten wat het effect van alle subsidies in een bepaalde wijk is geweest. Dit blijkt uit het volgende citaat:

‘Een van de scholen waar het BeweegABC is afgenomen is een zwakke school en kleine school. Die willen ze een aantal jaar gaan volgen en dit jaar is de nulmeting. Dan brengen ze echt alles in kaart. Ik heb de motorische test van het BeweegABC bij de kleuters bijvoorbeeld voor de derde keer afgenomen. En bij de andere groepen twee keer, zodat dit jaar helemaal volledig is bijgehouden en dat vormt straks de 0-meting en zal een aantal jaar gevolgd worden. Of alle subsidies die op zo’n wijk en op zo’n school gezet worden of dat zich dan ook daadwerkelijk uitbetaald. Voor zowel motorisch als sociale verbanden. Alles wat dit jaar afgenomen is wordt de nulmeting.’

3.6.5 Wijkgericht beleid sturen

Een wijkgerichte aanpak wordt veelal benoemd in het sport- en beweegbeleid van de grote gemeenten. Het BeweegABC maakt het mogelijk om dit niveau van beleid ondersteuning te bieden, mede doordat er vergelijkingen gemaakt kunnen worden tussen bepaalde wijken. Zo geven twee sportbeleidsmedewerkers aan hier gebruik van te willen maken:

‘Juist om die reden om te zeggen van oké, op die manier kun je sturen in wijken en in gebieden. Daar zie je dat het minder is oké, laten we dan wat we hebben, misschien is één wijk juist hartstikke goed. Alle kinderen sporten daar. Ze zijn hartstikke actief en dan heb je zoiets van moeten we daar nou een combinatiefunctionaris inzetten of zullen we het nu eens verschuiven naar die en die. Het sturen met beleid op wijkniveau.’

‘Nou ja, je kan dan cijfers lezen. Je kan dan kijken dit is zo, bevestigt dan het idee dat kinderen juist in die wijken die nog niet gezond gewicht hebben. Nou ja, dat helpt natuurlijk dan zeg maar andere beleidsvelden dan alleen maar uhm, bijvoorbeeld speelplekken. Het vult aan op andere.....’

3.6.6 Sturen van schoolbeleid

Naast het sturen op overheids-, gemeentelijk- en wijkniveau, zijn er een vier van elkaar demografisch verschillende gemeenten die het BeweegABC ook willen gebruiken om te

sturen op schoolniveau. Dit door bijvoorbeeld advies te geven aan de betreffende scholen, zoals in de volgende citaten beschreven wordt:

‘uhm, daar kunnen we ook allemaal gebruik van maken. Maar het gaat pas echt aankomen en binnenkomen op het moment dat het heel dichtbij komt. Als je tegen de locatiedirecteur zegt: Kijk, bij jou op school lopen alle kinderen de shuttle-run tot trap vijf en de school van de buurman, waar de kinderen twee keer per week gymles hebben of bewegen meer gestimuleerd wordt, daar lopen ze allemaal trap acht. Dan zegt een directeur, goh, daar moet ik toch eens over nadenken.’

‘Ja, maar we gaan het ook gebruiken om gewoon richting de schooldirecteuren te gaan. Van hoor eens, op die school van jullie hebben we dat gedaan en op die school is geen vakleerkracht van ons aanwezig. Uit het BeweegABC blijkt; die kinderen zijn veel handiger, betere conditie, misschien zelfs minder ziek. Dat kan eventueel via de school geregistreerd worden en dan kunnen we binnen de scholen ook nog meer vakleerkrachten uitzetten.’

Eén middelgrote weinig stedelijke gemeente vindt dat dit de verantwoordelijkheid is van de scholen en vindt dat een gemeente zich hier vooral niet mee moet bemoeien:

‘Het enige wat wij kunnen doen, daar waren scholen in het begin ook bang voor, hoe gaat het met de privacy et cetera. Wij doen niets, wij gaan ook niet zeggen van die en die school zit onder de norm. Die fout heb ik een keer gemaakt en dat doe ik nooit meer, want dan krijg je het hele onderwijs tegen je in het harnas. Als zij dat willen vergelijken dan moeten zij dit zelf maar doen. Dat gaan wij dus niet doen. Kijk, ik kan wel zeggen dat alle scholen, als je het gemiddelde neemt, dat we dik onder de norm zitten. Ja, dan zou je er iets mee kunnen doen richting de politiek. Jullie willen bezuinigen maar.....’

In sommige gevallen gaat het zelfs verder dan alleen advies naar de school, is het namelijk zelfs de bedoeling dat het advies aan de leerling gegeven moet gaan worden:

‘Het blijkt dat je te weinig beweegt of dat je teveel achter de computer zit, kom eens meedoen met de Brede School activiteiten. Dus dat kunnen wij als onderdeel van de gemeente, omdat we daar ook verantwoordelijk voor zijn.’

‘En als inderdaad uit zo’n BeweegABC screening zou blijken dat iemand heel slecht scoort en er zit niet een oorzaak achter dat hij gewoon weinig sport of gewoon onhandig is, maar gewoon wat extra dingen nodig heeft. Nou, voor een deel kunnen wij dan zelf een programma aanbieden.’

3.6.7 Talenterkenning

Naast het constateren van uitval op sport- en beweegvaardigheidsgebied zijn er ook twee grote sterk stedelijke gemeenten die aangeven het BeweegABC in te kunnen zetten om juist talenten bij kinderen te herkennen. Talenterkenning is binnen deze gemeente een belangrijk onderdeel van de beleidsnota sport. Deze gemeente willen zich op het gebied van sport profileren:

‘Je krijgt goed inzicht in wat ze moeten verbeteren, maar je krijgt ook goed inzicht in wat ze goed kunnen. Daarmee kun je, denk ik, aan beide kanten sturen. Dan kun je zeggen als je hier nog iets meer aandacht aan besteed, wordt het nog iets beter en dan gaat je dat iets makkelijker af. En aan de andere kant, als je ziet dat een kind heel goed met een bal overweg kan en nog geen lid is van een basketbalvereniging of een volleybalvereniging dan kun je ze doorsturen.’

‘Wij hebben beleid op talentontwikkeling en topsportevenementen, het is dus niet zo dat wij hier topsport stimuleren, maar het is meer de talentontwikkeling. Ja, daar kun je wel wat

mee met het BeweegABC. We kunnen de talenten eruit halen op bepaalde motorische ontwikkelingen en je ziet van goh, een individuele krachtsport zou iets voor jou zijn. Of een duursport, of een teamsport. Die gegevens kun je er wel uithalen. Uhm, daar doen we nog te weinig mee. Dat zou er ook mee kunnen.'

Een andere, demografisch vergelijkbare, gemeente geeft juist aan dat het BeweegABC hier niet geschikt voor is:

'Talentherkenning? Of je dat daar dan uit kunt halen, dat denk ik niet, want daar vind ik de test toch iets te, te, te minimaal voor. Daarvoor moeten het echt sport specifiekere testen zijn.'

3.7 Implementatie van het BeweegABC

Hoe het BeweegABC binnen de geselecteerde gemeente is geïmplementeerd verschilt heel erg. Er is eigenlijk geen gemeente die dit op dezelfde manier heeft gedaan. In dit deel worden deze verschillende vormen van beleidsuitvoering uiteengezet. Daarnaast is het BeweegABC op zichzelf door verschillende gemeenten geëvalueerd, waarvan de succes en faalfactoren in dit hoofdstuk behandeld worden.

'Nou, ik zat er ook even over na te denken. We hadden het inderdaad over de implementatie. Kijk, er is geen gemeente hetzelfde. Ik ken heel veel gemeenten in Nederland op sportgebied en allemaal doen ze het anders.'

3.7.1 Betrokken partijen

Bij elke gemeente is er nagevraagd met welke relevante partijen zij hebben gecommuniceerd en welke zij hebben betrokken bij de implementatie van het BeweegABC en welke ervaringen zij hiermee hadden. De verschillende betrokkenen en de ervaringen worden hieronder beschreven.

Vereniging voor Sport en Gemeenten

De deelnemende gemeenten hebben in bijna alle gevallen het initiatief genomen om te gaan werken met het BeweegABC, nadat zij zijn benaderd door de ontwikkelaar, namelijk VSG. Sommige gemeenten hebben meegedaan aan een pilot. VSG heeft het contact afgestemd op de behoefte van de betreffende gemeente. De gemeenten zijn ook allemaal tevreden over het contact met VSG en zeggen hier met vragen over het BeweegABC terecht te kunnen:

'Nou een gesprek gehad hier met Ingrid Wijntjens van VSG. Nou eigenlijk was het een soort van workshop in de gymzaal, waar we zelf hebben ervaren wat het BeweegABC is. En toen gezegd van nou dat we met alle scholen waarin we actief zijn gaan we daarmee los, ervaring op doen. En uhm, de kinderen van groep één eigenlijk volgen tot aan uhm...'

'Contact met Ingrid Wijntjens was goed.'

Sportbeleids- en de sportbedrijf medewerkers

Nadat er besloten was te gaan werken met het BeweegABC is de beleidsuitvoering in de onderzochte gemeenten begonnen bij de sportbeleidsmedewerkers of bij een medewerker van een sportbedrijf. Zij hebben in al deze gevallen het initiatief genomen het BeweegABC te implementeren binnen de gemeente of hebben gekozen om dit als pilot een keer te draaien. Zij zetten de grote lijnen uit, communiceren, sturen, organiseren of voeren soms zelf het beleid uit:

'Ik zet dan de grote lijnen uit, zodat alles geregeld is en daar waar nodig is, ik heb zelf ook wel testen afgenomen, omdat we handen en voeten tekort kwamen. Dus dan zei ik van ik ga wel mee. Ik ben er dus ook wel bij geweest.'

'Het ging automatisch eigenlijk, alles wat wij inbrengen wordt als zoete koek geslikt. Dus uh, ja als wij bepalen dat wij met het BeweegABC aan de slag gaan dan ja, dat wordt gewoon geaccepteerd. Dan wordt het een onderdeel van het lesprogramma.'

'Het initiatief komt bij het Sportbedrijf vandaan en de uitvoering wordt gedaan door de vakleerkrachten, de meeste vakleerkrachten zijn bij ons ook combinatiefunctionaris.'

'Combinatiefunctionarissen voeren het uit en werken voor het sportbedrijf. Zij rollen het uit. Dat eigenlijk in samenwerking zou moeten met de gemeente. Niet zozeer dat wij dan iets gaan doen met het uitrollen, maar wij moeten proberen draagvlak te krijgen bij de scholen. Daar gaat het om, want als je dat niet hebt dan kan een combinatiefunctionaris op zijn hoofd gaan staan, maar als ze zeggen van ja, we willen het niet, dan gebeurt het niet.'

Schooldirecties en besturen

Om het BeweegABC af te kunnen nemen blijkt het van belang eerst draagvlak te creëren bij de scholen. De besturen en de directies moeten benaderd worden om hiermee aan de slag te kunnen, zeker ook omdat het gaat over vertrouwelijke gegevens van de kinderen. Sommige gemeenten blijken hier weerstand in te ondervinden en bij andere gemeenten blijkt dit heel gemakkelijk te gaan of wordt deze stap zelfs overgeslagen:

'Nou ja, je begint bij het bestuur en als het bestuur zegt van we zien dit zitten, wij rollen het verder uit, dat kan. Ons bestuur zegt het is een goed idee maar iedereen moet het voor zichzelf weten dan ga je naar de directeuren van de scholen. Want bij schoolzwemmen bijvoorbeeld zeggen hier twee besturen bijvoorbeeld, geen discussie mogelijk. Het schoolzwemmen houden we erin. Een ander bestuur zegt ik laat het bij de school liggen.'

'Wij hebben toen gezegd wij zullen helpen met dit en dit en dit. Dat is nu de stand van zaken. Van oké, dat draagvlak creëren, vooral dus bij de scholen. Dat is de issue in onze gemeente.'

'Precies, structuur allemaal hartstikke mooi, maar als je geen enthousiaste mensen hebt dan kun je het schudden. Je hebt wel te maken met 24 verschillende directeuren.'

Combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten

In bijna alle gevallen wordt de uitvoering van het BeweegABC gedaan door de vakleerkracht bewegingsonderwijs of een combinatiefunctionaris. In vier situaties is de combinatiefunctionaris ook vakleerkracht bewegingsonderwijs of andersom. De sportbeleidsmedewerkers geven aan dat er voor dit beleid is gekozen, zodat er toch de mogelijkheid gecreëerd kon worden om professioneel bewegingsonderwijs op de basisscholen te geven en/of hierdoor de vakleerkrachten ook breder ingezet kunnen worden:

'Het is zo dat, we hebben 16 scholen hier in de gemeente en op 13 scholen zit er een combinatiefunctionaris. Die geven niet alle klassen les, maar uhm wel voornamelijk drie t/m vijf. Toevallig van de week een gesprek gehad met vakleerkrachten, dus die echt gymles geven en die zijn ook helemaal enthousiast en die willen wel meewerken. Dus eigenlijk gaan we het samen doen. Dus de combinatiefunctionarissen en de vakleerkrachten die zullen in september en oktober deze testen gaan doen.'

'Ja, de uitvoering is gedaan door de vakleerkrachten. De meeste vakleerkrachten zijn bij ons ook combinatiefunctionaris. Ja, dat is hoe we op een gegeven moment vakleerkrachten hebben kunnen neerzetten. Juist door het potje van de

combinatiefunctionaris. Omdat een deel van de kosten door de combinatie wordt gedekt, konden we een goedkopere vakleerkracht bij de scholen zetten die ook allerlei dingen na schooltijd doet.'

'De vakleerkrachten hebben het uitgevoerd binnen de gymles. De vakleerkrachten zijn ook gelijk combinatiefunctionarissen.'

Wanneer een combinatiefunctionaris niet ook actief is in het onderwijs blijkt uit het volgende citaat dat het implementeren van het BeweegABC moeilijker wordt:

'Maar, uhm, waar het nu eigenlijk bij zit is dat het voor twee wijken hier in de gemeente, dat het bij de taken behoort van de combinatiefunctionaris. Maar uhm, dat wil nog niet zeggen dat het automatisch één- twee- drie zo kan gaan gebeuren bij de scholen. Daar moet je als gemeente eerst draagvlak voor creëren.'

Er blijken een drietal gemeenten wel zorgen te hebben over het draagvlak bij de vakleerkrachten voor het BeweegABC. Het kan als bedreigend gezien worden, omdat de leerkrachten hun werk beoordeeld voelen en aan de andere kant zijn er door deze leerkrachten soms al leerlingvolgsystemen in gebruik en wordt het BeweegABC niet als aanvulling gezien. Zo blijkt uit de volgende citaten:

'Voor wat betreft, onder het mom moet je ook proberen draagvlak te creëren. Maak het niet te groot en niet te zwaar. Zorg ervoor dat die gymleerkrachten het niet als een bedreiging zien, maar gewoon als een aanvulling. En het doet niets met je baan en je wordt er niet op beoordeeld.'

'Wij hebben financiële middelen gekregen vanuit de overheid om hiermee aan de slag te gaan, maar het is niet opgepakt door de vakleerkrachten, omdat zij al een leerlingvolgsysteem hebben.'

'Uh, ik ben consulent bewegingsonderwijs. We hebben vakleerkrachten onder onze verantwoordelijkheid. Dat zijn de scholen, niet alle scholen hoor, maar 20 tal scholen hebben een vakleerkracht. Maar daar hebben we eigenlijk al een eigen leerlingvolgsysteem voor opgezet. We hebben daarom een beetje terughoudend gereageerd van we gaan niet naast dat leerlingvolgsysteem ook nog eens dat BeweegABC doen. Toen kwamen er twee nieuwe vakleerkrachten binnen, die hadden nog niets hoeven te doen aan dat leerlingvolgsysteem, dus we hebben die gevraagd het BeweegABC af te nemen om eens te vergelijken van wat doet het? Voldoet het? Wat vraagt het? Dat met name en dergelijke.'

Extra ondersteuning blijkt nodig

In veel van de gevallen hebben de vakleerkrachten ondersteuning gekregen van groepsleerkrachten, intern begeleiders en stagiaires, daar het afnemen van het BeweegABC als arbeidsintensief ervaren wordt:

'Afgenomen door vakleerkrachten en groepsleerkracht en intern begeleiders. Afhankelijk het enthousiasme van de leerkrachten.'

'Wij hebben met twee groepen gewerkt. Zo hebben we een klas van 20 leerlingen. Had ik er tien en mijn collega combinatiefunctionaris had er tien en uhm dan deden we alle onderdelen en dan liep ik met de kinderen mee. Dan kan je iets sneller werken dan dat je alleen werkt. En bij sommige onderdelen heeft ook de leerkracht van die klas, die ook meekomt naar de gymles, meegeholpen. Die heeft hier en daar ons geholpen.'

‘Het programma is lastig in te zetten binnen één gymles. Te weinig tijd om in je eentje af te nemen (het ging eigenlijk net), daarom stagiaires ingezet voor de ondersteuning.’

‘Ik heb vorige keer ook studenten hier vanuit het Sportbedrijf meegenomen. We hebben even gezegd om die pilot te laten draaien, ondersteunen we, maar goed dat blijven we natuurlijk niet doen.’

Het is in enkele gevallen zelfs de bedoeling dat het BeweegABC door de groepsleerkracht afgenomen moet gaan worden. Zij zouden dan wel gefaciliteerd moeten worden in tijd voor het invoeren van de gegevens. In deze gevallen is er vaak geen combinatiefunctionaris of vakleerkracht actief op de scholen:

‘Ja, het is nog niet zo ingebed dat de groepsdocenten hier zelf mee aan de slag kunnen, maar dat is uiteindelijk wel de bedoeling.’

‘Ja, de testen zijn geschikt om door de groepsleerkracht af te laten nemen. Dan moet hij dit wel goed organiseren en niet alleen. Er moet echt hulp bij. En daarna vraagt het ook nog tijd voor het invoeren. Je moet er zoveel uur voor in de jaartaak beschikbaar stellen. Dus je moet van bovenaf beginnen.’

In een enkel ander geval is er door het Sportbedrijf een hele kolonne aan personeel opgetrommeld om het BeweegABC af te kunnen nemen. Zij hebben uiteindelijk wel het doel dat het afgenomen gaat worden door de vakleerkrachten tijdens de gymlessen

‘Ja, combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches, JGZ, GGD en ZZZP-ers (Zelfstandige Zonder Personeel). Uhm, omdat je gewoon niet genoeg mensen had. Uiteindelijk moet het vooral, als we het voor elkaar krijgen om overal een gymleraar te hebben. Moet hij degene zijn die het uitvoert dan moet je als gemeente gewoon je handen ervan af kunnen trekken. Als iets in gang gezet is, we hebben nu het initiatief de uitvoering in handen en dat moet uiteindelijk gewoon regie zijn en het moet vooral lokaal zelf geregeld worden. Het zit meer in het praktische. Ik zou het fantastisch vinden als overal bewegingsonderwijs ontzettend goed uitgevoerd wordt, maar ook door de gemeenten gemonitord wordt, dankzij onder andere het BeweegABC.’

3.7.2 Het afnemen van het BeweegABC

Bijna alle gemeenten hebben het BeweegABC afgenomen tijdens de gymlessen op school. Er wordt door iedereen aangegeven dat het afnemen van het BeweegABC binnen één regulier gym uur niet te doen is voor één persoon. Er is dan extra ondersteuning nodig zoals al eerder beschreven. Er wordt wel aangegeven dat het BeweegABC flexibel ingezet kan worden. Zo kan je de testjes verdelen over meerdere lessen en kan je een bepaalde lichte vorm volgen door bijvoorbeeld alleen Beweeg A in te zetten.

Het BeweegABC wordt zelfs ingezet als leuke activiteit voor de kinderen tijdens een sportdag. Er is één gemeente die na de ervaring met het afnemen in de gymlessen heeft gekozen voor een centraal moment in het jaar en een centrale locatie waar de leerlingen naar toe komen, als een soort beweevenement:

‘Het eerste jaar hebben we het gemeten op de scholen tijdens de reguliere gymles. Zijn we één of twee keer daar naar toe gegaan en hebben we alles gemeten. We zijn toen zes weken bezig geweest met een groep van acht of tien mensen om twee keer per week allemaal scholen te gaan bezoeken. Nou, dat was ontzettend veel tijd, energie en geld. Uhm, plus dat je over een hele lange periode de mensen meet. De eerste groepen waren net klaar met schoolvakantie en de laatste groep zat al tegen de herfstvakantie aan. Dus hebben we gezegd dat moeten we anders doen. We hebben nu in een centrale sporthal 2000 kinderen in vier-vijf dagen tijd de revue laten passeren. Het voordeel nu is dat je dan zeker weet dat je op dezelfde manier, op dezelfde plek, met

dezelfde mensen, op dezelfde manier weer test. En als je dat nu overlaat aan de school zelf, in de gymles, dan kan het toch anders bekeken worden. Duidelijk het menselijk oog....'

3.8 Evaluatie en ervaringen met het BeweegABC

Het BeweegABC blijkt als project binnen de gemeenten bijna door alle geïnterviewden in meer of mindere mate geëvalueerd. De ervaringen met en succes- en faalfactoren van het BeweegABC worden in dit deel beschreven.

3.8.1 Inhoud programma

De inhoud van de drie verschillende programma's worden door alle gemeenten als zeer positief ervaren. Het blijkt een goed monitoringssysteem wat al bij de kleuters afgenomen kan worden en duidelijk gericht is op basisvaardigheden. Er wordt meerdere malen benadrukt dat er verschillende testen naast elkaar gelegd zijn en dat de ontwikkelaar een goede afweging heeft gemaakt hoe de ideale test eruit zou moeten zien. Er is ook goed contact en overleg mogelijk met de ontwikkelaar wat ook als zeer positief wordt ervaren.

Het wordt door de kinderen gezien als een leuke activiteit.

De uitvoering van de juiste inhoud blijkt wel afhankelijk van de betrokkenheid en het enthousiasme van het personeel dat de testen af moet nemen. Niet alleen blijkt het soms moeilijk om draagvlak te creëren voor de implementatie, maar ook blijken niet alle medewerkers even nauwkeurig, professioneel en betrokken te zijn wat onder andere blijkt uit het volgende citaat:

'Elke school is anders, elke wijk is anders, sommige leerkrachten kunnen er iets anders in staan en zijn misschien minder enthousiast en betrokken. Hoe meer mensen er mee bezig zijn, hoe meer meningen je ook hebt. Sommige vinden het een heel goed initiatief en gaan er ook heel serieus mee om, andere minder. Dat zal echt moet blijken, loopt dit goed en waar lopen we tegenaan. Wat kan anders en wat moet anders.'

Ondanks dat alle gemeenten het programma van het BeweegABC positief vinden zijn er enkele die aangeven dat ze de sport-specifieke vaardigheden in het programma missen voor bijvoorbeeld talentherkenning, zoals in de hieronder beschreven citaten. Ook wordt er door een klein aantal getwijfeld of het BeweegABC ook voldoet voor het afgeven van een MRT indicatie:

'Mijn ervaring is dat het zich heel erg richt op de basisvaardigheden van bewegen en niet op een kunstje wat je uit moet voeren. En dat vind ik heel prettig voor de kinderen en ik vind het ook heel prettig dat het al bij de kleuters afgenomen wordt. Dat de lijn vanuit de kleuterklas tot aan groep acht gewoon te volgen is.'

'Ja, je ziet na deze test, kun je niet beoordelen welke kinderen er allemaal een koprol kunnen en welke kinderen niet.'

3.8.2 Materiaalgebruik

Uit de interviews blijkt dat het programma flexibel inzetbaar en heel gebruiksvriendelijk is. Er is weinig materiaal voor nodig en het materiaal wat er gebruikt moet worden is vaak wel aanwezig in een gymzaal. De enige test die moeilijk af te nemen is in een gymzaal blijkt de 400 meter hardlooptest:

'Nou, het succes is wel dat de oefeningen heel makkelijk zijn. Je hebt er niet heel veel materialen voor nodig. Dus ook een gewone groepsleerkracht zou deze test kunnen'

afnemen. Daar vond ik het wel heel bruikbaar in. Het is heel divers. Echt, echt, er worden heel veel vaardigheden getest.'

3.8.3 Flexibiliteit van het programma

Door verschillende gemeenten werd de flexibiliteit van de website als minder goed ervaren. Mocht er een test niet afgenomen zijn bleek dit direct invloed te hebben op de totale gegevens. Zij gaven aan dat zij zelf liever flexibel hadden willen aanvinken welke testen zij zouden gaan afnemen. Ook de huisstijl zouden zij graag aan willen kunnen passen, om zo de gegevens in hun eigen huisstijl aangeleverd te kunnen krijgen:

'Het enige wat wel is! Je hebt als je een onderdeel helemaal weg laat dan geeft hij de test als onvolledig. Wij hebben bijvoorbeeld de shuttle-run test toegevoegd maar daarvoor hebben we de 400 meter weggelaten. En dan krijg je dat hij aangeeft, ja de test is niet helemaal gedaan. Dus je zou eigenlijk ergens nog een vinkje moeten kunnen aanvinken van deze doen wij niet. Dan telt hij wel alles bij elkaar op en dan heb je wel een volledige test gedaan.'

'Dat is gestandaardiseerd, waar wij dan wel tegen aan liepen is dat het dan allemaal wel in de huisstijl van het BeweegABC is, terwijl wij communiceren met onze eigen uitingen zeg maar. Dus dat is waar we van hebben aangegeven dat we eigenlijk niet met het logo BeweegABC, maar met het logo Doe ff Gezond, zoals het programma hier heet, willen.'

3.8.4 Gebruik van de digitale omgeving

De website werd over het algemeen als zeer duidelijk, overzichtelijk, gebruiksvriendelijk en mooi ervaren. Positief werden ook de diploma's ontvangen die direct aan de resultaten gelinkt zijn en uitgeprint konden worden.

Ook werden de standaard formulieren die op de website te vinden zijn voor het vragen van toestemming aan de ouders positief ontvangen, alleen blijkt het niet voor alle gemeenten duidelijk wanneer en of zij deze toestemming moeten aanvragen:

'Wel een stukje toestemming van ouders, is dat nou, we hebben geen toestemming gevraagd. Voor de motorische test en voor die vragenlijst. Maar natuurlijk wel toestemming aan de school, maar niet aan de ouders. Dat is wel de bedoeling dat we voor september dat we dan wel voor BMI en buikomtrek dat we daar wel toestemming vragen. Volgens mij is dat ook verplicht om daar toestemming voor te krijgen. Maar jullie hebben daar van die mooie standaard formulieren voor, dus prima. Goed denk ik...'

Het blijkt ook een goed initiatief om scholen te kunnen clusteren binnen een bepaalde wijk:

'Ze hebben dat aangepast dat je scholen kan clusteren, dat was toen al een opmerking van mij. Dat vind ik wel heel handig, want op die manier kun je gewoon zien van per school, maar ook per wijk. Samenvoegen, voor ondersteuning van het gericht sturen van beleid in de wijk.'

Er zijn echter binnen bijna alle gemeenten ook frustraties geweest voor wat betreft de website. Deze frustraties verschilden van interne problemen met de ICT, zoals het niet kunnen uitlezen van de resultaten, een verouderd en traag systeem, het niet kunnen printen van de diploma's, het niet kunnen importeren van de klassenlijsten via Excel, het omgedraaid raken van geboortedata door de Amerikaanse schrijfstijl, het niet volledig kunnen overzien van alle resultaten binnen één computerscherm, tot weerstand van het personeel door verhoogde werkdruk door het invoeren van al deze gegevens.

Daarnaast gaf één gemeente aan dat de gebruikte kleuren van de resultaten op de website verwarrend bleken voor de groepsleerkrachten die hierover advies moeten geven aan de leerlingen. Binnen andere leerlingvolgsystemen blijkt er gewerkt te worden met een andere kleurindeling:

‘Het uitlezen voor groepsleerkrachten is heel verwarrend. Als je bij een groepsleerkracht het schema voorlegt dan zien ze allemaal oranje. En dan denken ze van huuu??? Maar oranje is dus gewoon gemiddeld en bij rood moet je je zorgen gaan maken. Maar als ze meteen oranje zien denken ze doet onze klas het zo slecht. Nee, je moet dus kijken naar de rode scores die vallen onder de maat en groen doen ze het echt heel goed. Dus dat is ook wel verwarrend. De hele basisschool werkt met kleuren en dat werkt dan net anders, dan moet je je al zorgen gaan maken bij oranje. Zij werken vaak met vier kleuren. Rood en oranje dat valt uit en dan krijg je geel en groen. Geel is gewoon het gemiddelde en groen is dan goed. Die leerlingvolgsystemen, die methode werken met andere kleuren.’

3.8.5 Onderbouwing en betrouwbaarheid van het BeweegABC

Naast dat de gemeenten vinden dat het BeweegABC een schat aan informatie oplevert zijn er een aantal gemeenten die de gegevens gebruiken voor bijvoorbeeld het schoolverslag, waarmee zij het bewegingsonderwijs, onder andere naar de ouders, een serieuze onderbouwing willen geven. Bovendien kan er een vergelijking gemaakt worden met andere scholen om het eigen beleid te verbeteren of kunnen zij eventueel bevestiging krijgen dat het al goed gaat.

Er wordt wel aangegeven dat men duidelijk op zoek is naar de standaard van de normering en de onderbouwing daarvan en door wie en hoe deze bepaald wordt:

‘Wat wel interessant is van de motorische test, van wanneer is het nou goed en wanneer is het slecht. En wat goed en wat slecht is waar dat door wordt bepaald. Wie bepaalt bij de ooievaarsstand dat tien seconden goed is. Is dat theoretisch onderbouwd of is dit gewoon een gemiddelde?’

De meerderheid van de gemeenten geeft aan dat de testen betrouwbaar zijn wanneer je deze iedere keer op dezelfde manier afneemt en zorgvuldig invoert in het systeem. De testen blijken zeer duidelijk omschreven, waaronder ook de richtlijnen en de eisen. Er zijn zelfs filmpjes beschikbaar die het nog duidelijker maakt hoe je moet meten, maar er zijn ook kritiekpuntjes over de betrouwbaarheid. Zo kunnen er oefeningen verkeerd uitgevoerd en gemeten worden.

‘Bijvoorbeeld met de sit-ups, die moet technisch heel goed uitgevoerd worden anders haalt iedereen de 60. En 60 is daar geloof ik de max. Maar als je daar kinderen vrij op los laat halen ze allemaal de 60, waarvan ik denk volgens mij heb jij niet eens buikspieren. Dus je moet dan wel heel goed naar techniek kijken en naar de regels, wat mag wel en wat mag niet en als je kinderen moet laten beoordelen vraag ik mij af hoe groot de betrouwbaarheid is.’

Bij Beweeg A gaat het om optisch waarnemen, waardoor een klein aantal van de gemeenten het minder betrouwbaar vindt. Ook de concentratie van de kinderen en de sfeer in de klas werd een enkele keer aangedragen als kritiekpunt op de betrouwbaarheid:

‘Wat ik vandaag ook probeerde, ja dan zijn het toch niet je eigen kinderen. Je berispt ze wel, maar op een gegeven moment zat er weer eentje achter mij gekken bekken te trekken en toen zei ik ga maar bij de deur staan, kijk maar niet meer deze kant op. Maar goed dat heeft invloed. Ja, de concentratie, de voorwaarden zijn daarvoor duidelijk beter bij die andere school.’

Dit blijkt niet alleen te gelden voor de interne betrouwbaarheid, maar de landelijke verschillen werden hier door veel gemeenten ook benoemd. Zij geven aan dat dit namelijk voor Beweeg B en C ook van invloed kan zijn op de gemiddelden waarmee je wilt vergelijken:

‘De vergelijkingen met de landelijke norm waren ook discutabel. Waarop is deze landelijke norm gebaseerd en hoe goed kun je dit vergelijken met de individuele gegevens. Waren onze dan zo goed of is er op andere plaatsen op een heel andere manier gemeten.’

3.8.6 Aanbevelingen voor de implementatie van het BeweegABC

Door verschillende gemeenten zijn er ook aanbevelingen gedaan voor de implementatie van het BeweegABC. Dit zijn aanbevelingen waar de ontwikkelaar iets mee zou kunnen, maar ook gemeenten die van plan zijn in de toekomst het BeweegABC in hun gemeente in te voeren.

Communicatie over het BeweegABC op gang brengen

Eén gemeente geeft aan, het waardevol te vinden ervaring uit te wisselen met andere gemeenten die met het BeweegABC werken. Eén andere gemeente zou het aanbieden van een materiaalpakket voor het BeweegABC op de website aanbevelen voor startende gemeenten’, wat volgens hen ook weer ten goede kan komen aan de betrouwbaarheid van de gegevens:

‘Ja, dus als je weet gemeente [...] gebruikt dit, er kan natuurlijk altijd ietsje verschil zitten in de materialen. Als je een materiaallijst hebt, met daarop bijvoorbeeld een goedkope en de duurdere versie, maar dat iedereen hetzelfde gebruikt. Dat is namelijk ook belangrijk voor de resultaten. Als je een bedrijf zoals NIJHA, die alles kan leveren en je wil hun op de site zetten dan willen ze ook wel qua prijs meedenken. Wie wil dat nou niet. tien procent korting. Een BeweegABC pakket.’

Eerst een structuur neerzetten

Om het BeweegABC makkelijker te kunnen implementeren in het gemeentebestuur, geven bijna alle gemeenten aan dat het heeft bijgedragen dat er al een bepaalde structuur aanwezig was. Dit in de vorm van bijvoorbeeld een reeds bestaand netwerk of de inzet van het juiste personeel zoals in deze gemeenten:

‘Succesfactor was wel dat we het netwerk en het programma Doe ff Gezond al hadden. We hadden alleen de meetmethodiek nog niet en die hebben we nu.’

‘Ja, als ze het goed georganiseerd krijgen is het niet een level van je zegt dat kunnen ze niet. Als ik naar mijn eigen mensen kijk, naar mijn eigen team wat ik gehad heb, dan denk ik van dat is prima uit te voeren. Maar wel met goede ondersteuning en hoe je het organiseert.’

Maar ook door het BeweegABC naast en als aanvulling op een lopend project te implementeren zoals het voorbeeld in deze gemeente:

‘Het BeweegABC is eigenlijk in een gespreid bedje gekomen in onze gemeente We hebben bijvoorbeeld Lekker Fit. Dat is een gezondheidsaanpak. Uhm, nou ja, dus wij hadden al een methodiek en het BeweegABC, de leefstijltest en de motorische testen, vooral de leefstijlvragenlijst is een heel groot onderdeel van het onderzoek waarin wij nu monitoren of het gene wat wij doen wel het gewenste effect heeft.’

Het leveren van maatwerk

Daarnaast kan het leveren van maatwerk bijdragen aan het creëren van draagvlak voor de implementatie. Niet alleen door het programma beter bij de behoefte van de gemeente te laten aansluiten maar ook dat dit kan bijdragen om gemeenten over de streep te trekken om aan de slag te gaan met het BeweegABC, zoals in de volgende citaten bedoeld wordt:

‘Wel een goed systeem. Je zou alleen iedereen een eigen keuze moeten laten maken voor de hoeveelheid van en welke testen je wilt afnemen.’

‘Dus dat is waar we van hebben aangegeven dat we eigenlijk niet met het logo BeweegABC, maar met het logo Doe ff Gezond, zoals het programma hier heet. Ik neem aan dat daar meer gemeenten van waren en ik geloof dat de meest gestandaardiseerde formulieren hebben wij ook al aangeleverd en hebben wij in onze eigen stijl teruggekregen. Dus dat zou mooi zijn als je dat ook gewoon zelf kunt doen online, maar goed.’

Maar ook om draagvlak te creëren bij de scholen:

‘Wat wij nog geconcludeerd hebben is dat wij maatwerk gaan leveren aan de scholen. Wij gaan ons aanpassen aan de vraag van de scholen, wanneer hebben zij tijd in hun jaarrooster.’

Het betrekken van andere organisaties en belanghebbenden

Een drietal gemeenten geven aan dat het wellicht zinvol is de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) te betrekken om meer draagvlak te krijgen bij vakleerkrachten:

‘Moeilijk te implementeren bij de docenten, die dit straks moeten gaan doen. Hier zou de KVLO een rol in kunnen spelen.’

‘Ja, en wat wij merken is ook wel dat vakleerkrachten die bij de KVLO aangesloten zijn, nou ja, dat is weer een grotere bond en het zou best wel helpen als daar ook mee gepraat wordt. Nou ja, om die mee te krijgen. Als zij ook zeggen we doen mee, dat helpt.’

‘Wellicht dat de KVLO zich hier ook mee zou moeten bemoeien.’

Ook de GGD wordt benoemd als belangrijke organisatie om te betrekken. Er wordt dan aangegeven dat hier de samenwerking voornamelijk moet worden gezocht om de werkbelasting te verminderen. Het kan allemaal efficiënter, daar je binnen het BeweegABC ook al zaken aan het meten bent en anders deze dubbel gaat meten:

‘De Gezonde School, daar is de GGD natuurlijk ook partner van. Dat was een goed gesprek, maar zeker in het kader van het BeweegABC biedt dat zeker kansen.’

‘Het zou ook interessant zijn te onderzoeken hoe bijvoorbeeld de GGD betrokken zou kunnen worden. Je bent namelijk toch al aan het meten. Je doet dingen nu eigenlijk dubbel.’

‘Nu dat het BeweegABC al testen afneemt hebben zij vooraf minder werk en kunnen deze tijd inzetten op meer individuele begeleiding van probleemgevallen.’

Steun zoeken bij de Primair Onderwijsraad (PO-raad) en de onderwijsinspectie

Als laatste wordt er een twee keer aangegeven dat het krijgen van de steun van de PO-raad en de onderwijsinspectie zeker een bijdrage kan leveren voor de implementatie van het BeweegABC:

‘Door de onderwijsinspectie wordt bewegen niet gemeten, zoals bijvoorbeeld methodes voor taal en rekenen. Wordt dus (nog) niet als belangrijk gezien. PO-raad is daar wel mee bezig. Belang vanuit de onderwijsinspectie zal zeker helpen bij de implementatie van een motorisch leerlingvolgsysteem.’

Het blijft wel lastig om een motorisch landelijk leerlingvolgsysteem doorgevoerd te krijgen zolang er geen eisen aan het bewegingsonderwijs gesteld worden. Zo blijkt uit dit citaat:

‘Ja, maar wat ik als laatste wil zeggen is laat ze vanaf boven, vanuit het ministerie van onderwijs, eens zorgen dat dit gewoon eens gevolgd moet worden. Dat hier eisen aan gesteld moeten worden. Er zijn zelfs scholen die mogen geen gym geven. Het is geen verplichting. Je moet als gemeente zoveel accommodatie geven, maar als je geen gym geeft daar is niets mee aan de hand.’

3.9 Conclusies

De resultaten uit de interviews zijn per thema samengevoegd tot conclusies, die schematisch en samengevat worden weergegeven in tabel 3.

Uit tabel 3 blijkt dat er veel interesse is vanuit de gemeenten voor het BeweegABC. Dat het BeweegABC veel mogelijkheden biedt voor het bijsturen van het sport- en beweegbeleid, maar dat het hiervoor nog niet is ingezet. Ook blijkt het implementeren van het BeweegABC niet standaard. Elke gemeente doet dit op een andere manier. Dit heeft ook te maken met de verschillende werkwijze en structuren binnen deze gemeenten. Het implementeren van het BeweegABC lijkt wel makkelijker als er een bestaand netwerk en een goede structuur is binnen het sport- en beweegbeleid van de gemeenten. Voor de toekomst is er behoefte aan meer informatie over de landelijk gestelde normen en het delen van informatie met andere gemeenten. Ook is er behoefte aan meer communicatie over het BeweegABC. Deze communicatie kan zich richten op de nog niet deelnemende gemeenten en op potentiële landelijke organisaties die het BeweegABC zouden kunnen ondersteunen.

Tabel 3: Samenvatting conclusies uit de interviews

Interesse in het BeweegABC	Veel gemeenten die niet op de hoogte zijn van het bestaan van het BeweegABC, blijken hier wel interesse in te hebben. Gemeenten moeten meer op de hoogte gebracht worden van het monitoringssysteem. Gemeenten uit dit onderzoek die wel op de hoogte zijn van het bestaan van het BeweegABC hadden allemaal interesse in dit onderzoek en hebben hun medewerking verleend. Zij hebben behoefte aan aanvullende informatie en willen ervaringen delen met andere gemeenten.
BeweegABC ingezet voor beleidsevaluatie	Geen van de gemeenten heeft de uitkomsten van het BeweegABC ingezet tijdens de fase van de beleidsevaluatie binnen de beleidsdialoog. Zij zijn wel voornemens dit te gaan doen.
Huidig sport- en beweegbeleid	Dit is niet met elkaar te vergelijken. Iedere gemeente heeft een andere werkwijze en een andere organisatiestructuur.
Mogelijkheden van het BeweegABC	Alle gemeenten zien veel en verschillende mogelijkheden van het BeweegABC. Ook voor het eventueel bijsturen van het sport- en beweegbeleid. Er is echter geen eenduidigheid over deze mogelijkheden
Doelstelling van de gemeente voor de inzet van het BeweegABC	De doelstelling sluit per gemeente aan bij de mogelijkheden die zij zien in het inzetten van het BeweegABC. De doelstelling verschilt dus ook sterk per gemeente.
Implementatie van het BeweegABC	Alle gemeenten doen dit op verschillende wijze, maar in de meeste gevallen wordt de uitvoering gedaan binnen de gymless door een vakleerkracht bewegingsonderwijs of een combinatiefunctionaris met extra ondersteuning. Belangrijk is het hebben van een bestaand netwerk en een goede structuur in het huidige sport- en beweegbeleid. Daarnaast is het creëren van draagvlak en het leveren van maatwerk richting de scholen van belang.
Succesfactoren van het BeweegABC	Aangepast aan verschillende ontwikkelingsniveaus en leeftijdscategorieën, goed onderbouwd, meetbaar, simpel, duidelijk, gebruiksvriendelijk, overzichtelijk, flexibel, weinig materiaalgebruik en vooral ook leuk voor de kinderen.
Faalfactoren van het BeweegABC	Ict problemen en problemen met de digitale omgeving, extra personeel nodig voor het afnemen van de testen, onduidelijkheid over de onderbouwing van de landelijke gestelde norm en onduidelijkheid over de betrouwbaarheid van de opgeleverde gegevens.
Aanbevelingen voor de toekomst	Meer communicatie over het BeweegABC en ondersteuning zoeken bij landelijke organisaties.

4. Discussie

In deze masterpiece is onderzocht in hoeverre het monitoringsinstrument 'Het BeweegABC' gebruikt is voor het bijsturen van gemeentelijk sport- en beweegbeleid en hoe het tot op heden functioneert in de praktijk. Uit het onderzoek van Van der Werf et al (2011) blijkt dat niet alle gemeenten hun sportbeleid structureel monitoren en gebruiken voor de beleidsevaluatie en de (nieuwe) agendavorming voor het verloop van de beleidscyclus (Scheerder et al, 2012). Dit wordt in de resultaten van dit onderzoek bevestigd. Het BeweegABC zou namelijk kunnen dienen als een instrument, dat de sport- en beweegvaardigheden van de basisschooljeugd kan monitoren (BeweegABC, 2012). Ondanks dat het BeweegABC als project binnen de meeste onderzochte gemeenten wel is geëvalueerd hebben de gegevens uit het BeweegABC tot op heden nog niet geleid tot nieuwe agendavorming binnen de beleidscyclus. Het is daar vooral nog te vroeg voor en de deelnemende gemeenten zijn nog zoekende naar de juiste manier hoe ze de uitkomsten van het BeweegABC binnen hun gemeente precies in willen gaan zetten.

Wel blijkt uit de interviews, die in dit onderzoek zijn afgenomen, dat al deze gemeenten voor in de toekomst verschillende mogelijkheden van het BeweegABC zien voor het aanpassen, bijsturen en verbeteren van het lokale sportbeleid. Deze genoemde mogelijkheden sluiten aan bij de doelstellingen die de gemeenten in eerste instantie hadden toen zij het initiatief namen om met het BeweegABC aan de slag te gaan. Hierdoor zijn er naast een verscheidenheid aan mogelijkheden ook een verscheidenheid aan doelstellingen. Hier blijkt dus geen eenduidigheid over. Uit de interviews bleken de mogelijkheden namelijk te verschillen per gemeente: van het onderbouwen van de (extra) inzet van combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten, het monitoren van hun werkzaamheden en de effecten van het huidige beleid, het verzamelen van gegevens over de motoriek van de jeugd en het aantonen van eventuele achterstanden, het sturen van beleid op wijk- en schoolniveau tot de mogelijkheid om talenten te kunnen herkennen.

Om dit beleid mogelijk te maken worden onder andere op lokaal niveau subsidies verstrekt (Breedveld et al, 2011). De overheid heeft namelijk al geruime tijd haar verantwoordelijkheid genomen om beleid te voeren op sport en bewegen, mede doordat de gezondheidsvoordelen van lichamelijke activiteit in verschillende studies zijn aangetoond (Biddle, Fox, Boutcher & Faulkner, 2001; Landers & Arent, 2001).

Naast de maatschappelijke rol die sport kan invullen ziet de overheid ook dat sport ingezet kan worden voor de actuele problematieken, zoals beweegarmoede, obesitas, sociale relaties, integratie, leefbaarheid in achterstandswijken en schooluitval (Breedveld et al, 2011). Om de effecten van deze investeringen te meten is er steeds meer aandacht voor het meten van doelbereiking van het gevoerde beleid (Breedveld et al, 2011). Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit het actuele rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau, waarin is onderzocht wat de effecten zijn van de investeringen in de Vogelaarwijken (Permentier, Kullberg & van Noije, 2013; van der Aa, 2013, p 2.).

Er blijkt dus behoefte aan en er wordt gezocht naar instrumenten, om de effecten van het gevoerde sportbeleid te kunnen meten en monitoren (Breedveld et al, 2011).

Instrumenten om het sportbeleid te monitoren, waar tot op heden op lokaal niveau vaak gebruik van wordt gemaakt, zijn bijvoorbeeld de NNGB en sportparticipatiescan (Van der Werf et al, 2011). De interviews in dit onderzoek bevestigen inderdaad dat er gebruik gemaakt wordt van de NNGB en de sportparticipatiescan. Daarnaast bevestigen de respondenten, door het benoemen van de bovengenoemde mogelijkheden, dat het BeweegABC kan dienen als instrument voor het monitoren en bijsturen van sportbeleid en dus in deze behoefte kan voorzien.

Op basis van de resultaten uit deze masterpiece blijkt dat het huidig gevoerde sportbeleid van betreffende gemeenten niet met elkaar te vergelijken is. Elke gemeente heeft een andere

organisatiestructuur. Dit komt ook duidelijk naar voren in de *beleidsdoorlichting* van Breedveld et al (2011). Zo blijkt uit de telefonische vragenlijst in dit onderzoek dat voornamelijk de gemeenten die met het BeweegABC werken, zich op een bepaalde manier met de sport op de scholen bemoeien en dat de meeste gemeenten die geen initiatief hebben genomen om het BeweegABC te implementeren deze verantwoordelijkheid aan de schoolbesturen en directies zelf over laten. Bij deze laatste gemeenten blijkt echter dat hierdoor het creëren van draagvlak bij de scholen voor het BeweegABC een belangrijk en moeilijk item is.

In het onderzoek van Van der Werf et al (2011) staat beschreven dat gemeenten in Nederland veel aandacht hebben voor de doelgroepen jeugd en senioren in de sport- en beweegnota's. Dit wordt in dit onderzoek voor de doelgroep jeugd bevestigd, daar tien van de twaalf onderzochte gemeenten veel van hun sportbeleid richten op de jeugd, zoals Brede Schoolactiviteiten, de inzet van combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten bewegingsonderwijs, sportstimuleringsprojecten en andere beweeginterventies. Hierdoor blijkt er binnen deze gemeenten een reeds bestaande structuur en netwerk te zijn, waardoor het lijkt dat het BeweegABC hier makkelijker geïmplementeerd kon worden dan in de gemeenten met een minder opgebouwde structuur en netwerk. Voor de gemeenten met een bestaande structuur is het BeweegABC dan ook een aanvulling op het huidig gevoerde sportbeleid. Uit dit onderzoek blijkt het hebben van een bestaande structuur voornamelijk te gelden voor de grote of middelgrote sterk stedelijke gemeenten. In deze gemeenten is er vaak sprake van grootstedelijke problematiek en hier blijkt ook extra aandacht voor achterstandswijken in het huidige sportbeleid, mede doordat hier subsidie voor is verkregen. Het BeweegABC is hierdoor vaak in deze wijken ingezet. Echter blijken deze subsidies terug te lopen en zijn deze gemeenten zoekende naar manieren om dit op te vangen. In het onderzoek van Haandrikman (2012) staat beschreven dat de budgetten voor sport op nationaal, provinciaal en lokaal niveau juist zijn gestegen. Dit is dan ten opzichte van de voorgaande jaren. Dat de gemeenten in dit onderzoek juist nu merken dat de subsidies voor sport en bewegen teruglopen is wellicht te wijten aan de laatste bezuinigingsontwikkelingen, waardoor de overheid andere keuzes heeft moeten maken.

In ieder geval geven de geïnterviewde gemeenten aan dat het BeweegABC kan bijdragen tot het verkrijgen van subsidie, door het aantonen van beweegachterstanden van de jeugd en door het eventueel aantonen van de effecten van het reeds gevoerde beleid in bepaalde wijken.

Uit dit onderzoek blijkt dat VSG, de ontwikkelaar van het BeweegABC, in bijna alle gevallen de organisatie is geweest, die het BeweegABC onder de aandacht heeft gebracht van de sportbeleidsmedewerkers of van de sportbedrijven binnen de gemeenten. In een enkel geval is dit verlopen via een andere gemeente, wat aansluit bij de bevindingen van Van der Werf et al (2011) over andere beweeginterventies.

Voor het implementeren van het BeweegABC blijkt het betrekken van de juiste partijen belangrijk, zoals in het voorbeeld van de Linkage Approach van Bartholomew (2006). Ook het inzetten van het juiste personeel en het beschikken over financiële middelen en hulpbronnen zoals in het onderzoek van Maarse (1998) blijkt voor het inzetten van het BeweegABC van belang.

Zo zetten de sportbeleidsmedewerkers en de sportbedrijfsmedewerkers de grote lijnen van het BeweegABC uit. Ze communiceren, sturen, organiseren of voeren soms zelf het beleid uit. In vier onderzochte situaties zijn zij zelfs in dienst als combinatiefunctionaris en/of vakleerkracht bewegingsonderwijs. In de andere situaties sturen zij het personeel aan. Voor het betrekken van de juiste partijen is er in bijna alle gevallen vanuit de gemeente eerst contact geweest met de betreffende schoolbesturen en directies, daar het BeweegABC te maken heeft met vertrouwelijke informatie van de kinderen. Zolang de betreffende scholen weinig of geen organisatorische zaken op zich hoeven te nemen, blijkt er weinig of geen weerstand voor het afnemen van het BeweegABC. Echter zijn een aantal gemeenten wel voornemens de organisatie in de toekomst over te dragen aan de scholen. Zij willen het BeweegABC bijvoorbeeld af laten nemen door de groepsleerkrachten. Het programma van

het BeweegABC blijkt hier uitermate geschikt voor door de simpelheid, duidelijkheid en gebruiksvriendelijkheid. Zoals het onderzoek van Maarse (1998) bevestigt moeten hier wel financiële middelen voor zijn en zouden de groepsleerkrachten gefaciliteerd moeten worden voor de extra werkzaamheden wat het BeweegABC met zich meebrengt en dan voornamelijk voor het digitaal maken van de gegevens.

In bijna alle geïnterviewde gemeenten is het BeweegABC afgenomen binnen de gymles. In een aantal andere gemeenten is het afgenomen tijdens een sportdag of zelfs als een twee daags project waar 2000 kinderen in een lokale sporthal getest zijn. Het afnemen van het BeweegABC binnen een regulier gym uur van 45 minuten blijkt niet haalbaar voor één persoon. Maarse (1998) stelt dat de inzet van het juiste personeel en de juiste middelen van belang is voor het slagen van een beweeginterventie. Doordat er voor het afnemen van het BeweegABC extra ondersteuning nodig blijkt hebben enkele gemeenten stagiaires of steeds wisselend personeel ingezet, waardoor de gegevens uit de testen wellicht minder betrouwbaar zijn. Een alternatief is het afnemen van de testen over meerdere dagen. Echter zou dit ook minder betrouwbare gegevens op kunnen leveren.

De betrouwbaarheid van de testen is dan ook door heel wat gemeenten in de interviews ter discussie gesteld. Er werd niet alleen aangegeven dat er tijdens het afnemen van de testen verschillend gemeten kan worden, maar ook dat de landelijke gegevens waarmee vergeleken kan worden niet geheel betrouwbaar lijken. Dit verschil van in hoeverre er rekening gehouden is met de verschillende omstandigheden, materialen, meetmethode en beoordelaars tot een discussie over het creëren van een laag landelijk gemiddelde voor Beweeg B en C, doordat er veel deelnemende scholen zijn in achterstandswijken.

Uit de resultaten blijkt ook dat het BeweegABC voornamelijk wordt gewaardeerd voor het inhoudelijke programma en de ontwikkelingsonderbouw. Het wordt vaak benoemd dat de nadruk van het BeweegABC ligt op de motorische vaardigheden, dat dit de basis is voor goed bewegen en goed is onderbouwd vanuit de theorie over motorische ontwikkeling (Empelen et al, 2000).

De gebruikers vinden de gekozen testen goed doordacht, aangepast aan de verschillende ontwikkelingsniveaus en leeftijdscategorieën, meetbaar, simpel, duidelijk, gebruiksvriendelijk, flexibel, uitvoerbaar en vooral ook leuk voor de kinderen. Er is weinig materiaal voor nodig en de digitale omgeving, waar de gegevens ingevoerd dienen te worden, ziet er mooi en overzichtelijk uit. Deze eigenschappen komen overeen met de kwaliteitseisen die worden gesteld aan leerlingvolgsystemen door Slinger et al (2011) en Van Gelder et al (2010). Echter zijn er ook gemeenten die het programma graag nog flexibeler zouden willen zien. Ze willen namelijk zelf graag digitaal kunnen aanvinken en bepalen welke testen zij afnemen en welke zij eruit laten. Daarnaast hebben bijna alle gemeenten aangegeven problemen te hebben gehad met de digitale omgeving van de website van het BeweegABC. Deze problemen waren bijna allemaal verschillend van aard, maar ook bijna allemaal zelf opgelost of opgelost na contact met VSG.

Ondanks dat er voor het afnemen van de interviews een representatieve selectie is gemaakt uit de populatie, is dit onderzoek niet te generaliseren voor heel Nederland. Van de 408 gemeenten en van de ongeveer 3600 basisscholen die Nederland telt, op het moment van dit onderzoek, hebben maar 23 gemeenten en 117 basisscholen deelgenomen aan het BeweegABC. Deze deelnemende populatie verschilt ten opzicht van landelijke gegevens in stedelijkheid en de verdeling van de vormen en soorten basisonderwijs. Bovendien blijkt het BeweegABC voornamelijk veel ingezet te zijn op basisscholen in de zogenoemde aandachtswijken, wat een andere populatie gecreëerd kan hebben dan het landelijk gemiddelde.

Daarnaast bleek het erg lastig de uitkomsten van de interviews met elkaar te vergelijken. Dit door de grote verscheidenheid aan structuur, context en beleidsvoering binnen de geselecteerde gemeenten. Zo zijn er naast sportbeleidsmedewerkers ook een consultant

bewegingsonderwijs en combinatiefunctionarissen geïnterviewd. Hun werkzaamheden en verantwoordelijkheden verschilden sterk en hiermee ook hun positie binnen de gemeente. Al deze contacten zijn echter verkregen via VSG en hiermee waren dit de juiste personen die voor die betreffende gemeente de meeste informatie konden verschaffen over het functioneren van het BeweegABC. In één geval is er een directe collega van de contactpersoon geïnterviewd. Achteraf bleek deze collega de juiste contactpersoon, daar hij meer ervaring bleek te hebben met het BeweegABC dan de eerste contactpersoon. Het benaderen van deze contactpersonen was zeer zinvol voor dit onderzoek, daar de ervaring van de geïnterviewden met het BeweegABC heeft geleid tot aanvullende categorieën in het coderingsschema, voornamelijk binnen de thema's: aanbevelingen voor de toekomst en de succes- en faalfactoren van het BeweegABC.

Er was veel medewerking vanuit de contactpersonen, mede doordat zij op locatie geïnterviewd werden. Dit heeft wel voor een complexe logistieke planning gezorgd, daar de onderzochte gemeenten over het gehele land verdeeld lagen. De tijdsplanning van dit onderzoek was niet in alle gevallen optimaal. Zo waren er een aantal contactpersonen op vakantie of druk met de voorbereiding en uitvoering van de Koningsspelen. In verband met de beschikbare tijd van de medewerkers is er in deze situaties gekozen voor een telefonisch interview. De telefonische interviews duurden over het algemeen korter dan de interviews op locatie en hebben hierdoor ook minder informatie opgeleverd. Ondanks dat deze informatie wel betrouwbaar was, omdat de telefonisch geïnterviewden de meeste ervaring hadden met het BeweegABC binnen de gemeente, kan het zijn dat de resultaten uit deze interviews minder zijn geciteerd in dit onderzoek waardoor deze wellicht onderbelicht zijn.

Op basis van de analyse van de resultaten kunnen een aantal aanbevelingen geformuleerd worden voor de implementatie van het BeweegABC binnen andere gemeenten of eventueel als landelijk monitoringssysteem. De belangrijkste is het creëren of het reeds hebben van een netwerk en een structuur voor het sportbeleid binnen de gemeente. Daarnaast is het leveren van maatwerk vanuit de ontwikkelaar, maar ook vanuit de gemeente richting de scholen en het beter onderbouwen en communiceren van de landelijk gestelde norm van belang. Tot slot zou het zinvol kunnen zijn om andere lokale partijen te betrekken, zoals de GGD en zou het zoeken van steun bij de KVLO, de PO-raad en de onderwijsinspectie een bijdrage kunnen leveren aan de implementatie van het BeweegABC als landelijk motorisch leerlingvolgsysteem.

Vervolgonderzoek zou zich op de bovenstaande aanbevelingen kunnen richten, maar ook op de effecten die het BeweegABC lokaal, provinciaal en wellicht landelijk heeft opgeleverd.

Het BeweegABC blijkt een praktisch en bruikbaar lokaal volgsysteem voor de beweegvaardigheden van de basisschooljeugd en het biedt mogelijkheden voor het bijsturen van het gevoerde sportbeleid, maar heeft tijd, meer gegevens en kennis over het effect nodig om uit te groeien tot landelijke monitoringssysteem, wat het onderzoek van Breedveld et al (2011) bevestigt voor vergelijkbare projecten.

5. Literatuur

- Aa van der, E. (2013, 30 juli). Geld Vogelaarwijken in bodemloze put beland. Geen meerwaarde ondanks besteding 1 miljard. *AD Rotterdams Dagblad*, p 2.
- Permentier, M., Kullberg, J. & Noije van, L. (2013). *Werk aan de wijk. Een quasi-experimentele evaluatie van het krachtwijkenbeleid*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Baarda, H., Daniëls, C., Dijk, D., Groeningen van, H., Vink, A.C., Wert van der, T. & Zwart, R. (2004). *Sport- en Beweegscan*. Arnhem: NISB.
- Baarda, D.B., de Goede, M.P.M. & van der Meer-Middelburg, A.G.E. (2007). *Basisboek interviewen : handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Groningen: Wolters Noordhoff.
- Bartholomew, L.K. (2006). *Planning health promotion programs: an intervention mapping approach*. San Francisco: Jossey-Bass.
- BeweegABC. (2012). *Leerlingvolgsysteem voor BASIS-beweegvaardigheid*. Verkregen op 6 februari 2013, via: www.beweegabc.nl
- Biddle, S.J.H., Fox, K.R., Boutcher, S.H. & Faulkner, G.E. (2001). *Physical activity and psychological well being*. Taylor & Francis Ltd.
- Boreham, C. & Riddoch C. (2001). The physical activity, fitness and health of children. *Journal of Sports Sciences*. (12), pp. 915-929.
- Bol, E., Backx, F.J.G. & Mechelen van, W. (1997). *Epidemiologie van sport en gezondheid*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Bogaard van den, R. & Elvers, H. (2007). *Zorgplan motoriek bij kleuters. Historisch cohort onderzoek naar de preventie van motoriek problemen*. Hogeschool Utrecht/Universiteit Nijmegen.
- Breedveld, K., van der Poel, H., de Jong, M. & Collard, D. (2011). *Beleidsdoorlichting. Hoofdrapport*. 's Hertogenbosch: Mulier Instituut.
- Bruil, J., Hosli, E.J., Dijkstra, N.S., Renders, C., Fredriks, M. & Verloove-Vanhorick, S.P. (2002). Overgewicht op de kindertijd: een groeiend probleem in de jeugdgezondheidszorg. *Tijdschrift Jeugdgezondheidszorg*. (34), pp. 95-99.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2012). *Demografische kerncijfers per gemeente 2012*. Verkregen op 5 maart 2013, via: www.cbs.nl
- De Brito Roque, S., van Doorn, J., Jol, M. & Korteling, P. (2011). *Handboek beweeg A, B & C*. Verkregen op 9 januari 2013, via: http://www.beweegabc.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=38&Itemid=17
- Eem van der, A. (2012). Effectiever beleid dankzij leerlingvolgsysteem. BeweegABC levert een schat aan informatie op. *Sportlokaal*. (5), pp. 13-15.
- Empelen, R., Nijhuis-van der Zanden, R. & Hartman, A. (2000). *Kinderfysiotherapie*. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.

- Gallahue, D.L. & Ozmun, J.C. (1995). *Understanding motor development: infants, adolescents, adults*. Madison: Brown & Benchmark.
- Geelkerken van, P. (2012). *Sport en Bewegen in de Buurt. "Aan de slag met de buurtsportcoach". Eindrapport werkgroep flankerend beleid buurtsportcoaches*. Den Haag: Ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Gelder van, W. & Stroes, H. (2010). *Leerlingvolgsysteem bewegen en spelen*. Amsterdam: Elsevier.
- Gemeente Arnhem. (2011). *Sportvisie-Arnhemse visie op sport en bewegen*. Verkregen op 7 februari, via: https://www.arnhem.nl/.../Arnhemse_Sportvisie_pdf_1_46MB.pdf
- Haandrikman, L. (2012). *De sport van duurzame beleidsontwikkeling en implementatie*. Universiteit van Utrecht: Masterscriptie Sportbeleid en Sportmanagement.
- Heer de, W. (2000). *Sportbeleidsontwikkeling 1945-2000*. Haarlem: de Vriesenborch.
- Hildebrandt V.H., Chorus A.M.J. & Stubbe J.H. (2010). *Tendrapport Bewegen en Gezondheid 2008-2009*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven 2010.
- Howlett. M., Ramesh, M. & Perl, A. (2009). *Studying public policy. Policy cycles & policy subsystems*. Oxford: Oxford University Press.
- Hurk van den, K., Dommelen van, P., Wilde de, J.A., Verkerk, P.H., Buuren van, S. & Hirasing, R.A. (2006). *Prevalentie van overgewicht en obesitas bij jeugdigen 4-15 jaar in de periode 2002-2004*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.
- Jurg, M.E., Meij de, J.S.B., Wal van der, M.F. & Kremers, S.P.J. (2005). *Evaluatie JUMP-in pilot 2002-2004. Effect- en procesevaluatie van een bewegingsstimulerende interventie voor kinderen van de basisschool*. Amsterdam: GG&GD Amsterdam.
- Kemper, H.C.G., Ooijendijk, W.T.M. & Stiggelbout, M. (2000). Consensus over de Nederlandse norm voor gezond bewegen. *Forum*. 78(3), pp. 180-183.
- Klein, H. & Rorink, F. (2005). *Verandermanagement: een plan van aanpak voor integrale organisatieverandering en innovatie*. Amsterdam: Pearson Education Uitgeverij
- Knaap van der, A. & Vroome, N. (2012). *Adviesrapport gemeente Delft. Het BeweegABC*. Den Haag: Academie voor Sportstudies.
- Landers, D.M. & Arent, S.M. (2001). *Handbook of sport psychology. Physical activity and mental health*. Stanningley: Human Kinetics.
- Maarse, J. (1998). *Overheidsbeleid. Een inleiding in de beleidswetenschap*. Alphen aan de Rijn: Samson.
- Ooms, L. & Veenhof, C. (2008). *Evaluatie van kansrijke interventies om lichaamsbeweging in de bevolking te bevorderen*. Utrecht: Nivel.
- Permentier, M., Kullberg, J. & Noije van, L. (2013). *Werk aan de wijk. Een quasi-experimentele evaluatie van het krachtwijkenbeleid*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Poel van der, H. (2013). *Persoonlijke communicatie 20 februari*. Directeur Mulier Instituut.

Rensen, D. (2012). *Nota Bewegen, Spelen en Sporten 2009-2012*. Verkregen op 9 maart 2013, via:
http://www.delft.nl/Inwoners/Cultuur_sport_en_vrije_tijd/Sport_en_bewegen/Beleid_en_project_en/Nota

Salden, E. (2009). *Mestreech Beweeg...* Universiteit Utrecht: Masterscriptie Sportbeleid en Sportmanagement.

Scheerder, J. & Vandermeersch, H. (2012). *Beweging in beleid/beleid in beweging. Het publieke beheer van de sport- en bewegingssector*. Gent: Academia Press.

Slinger, J.D., Trijp van, S.M.A., Verheijden, M.W. & Empelen van, P. (2011). *Leerlingvolgsysteem op het gebied van beweging, gewicht, schooluitval en talentontwikkeling*. Leiden: TNO Preventie en Gezondheid.

Smulders, M. (2012). *Kwaliteit van het bewegingsonderwijs is meetbaar! Het gebruik van leerlingvolgsystemen in het primair onderwijs*. Tilburg: Fontys Sporthogeschool.

Straus, R.S., Rodzisky, D., Burack, G. & Colin, M (2001). Psychosocial Correlates of Physical Activity in Healthy Children. *Arch Pediatr Adolesc Med.* (8). pp. 897-902.

Swijtink, A. (1992). *In de pas. Sport en lichamelijke opvoeding in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Haarlem: de Vriesenborch.

Tiessen-Raaphorst, A., Verbeek, D., Haan de, J. & Breedveld, K. (2010). *Rapportage Sport 2010: Sport: een leven lang*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Van Tuyckom, C., Vos, S. & Scheerder, J. (2011). *Metten en weten over zweten. Methoden van sociaalwetenschappelijk sportonderzoek*. Gent: Academia Press.

Vereniging van Gemeente. (2010). *Databank Praktijkvoorbeelden: van en voor gemeente*. Verkregen op 7 februari 2013, via: <http://praktijkvoorbeelden.vng.nl/databank/sport/olympisch-plan-2028/het-beweegabc-in-delft.aspx>

Voets, J., De Peuter, B., Vandekerckhove, B., Broeckart, D., Le Roy, M., Maes, P., De Decker, P., Bervoets, W., van der Heijden, R. & Blummel, P. (2010). *Evaluerend onderzoek naar de effectiviteit van de uitvoering van het ruimtelijk beleid in Vlaanderen. Voorbereidend onderzoek voor het Beleidsplan Ruimte*. Vlaanderen: Vlaamse Overheid - Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed - Afdeling Ruimtelijke Planning.

Vries, S.I., Bakker, I. Overbeek van, K., Boer, N.D. & Hopman-Rock, M. (2005). *Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in)activiteit en overgewicht*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.

Vrijkote, S., de Vries, S. & Jongert, T. (2007). *Fitheidstesten voor de jeugd*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.

Vries, S.I. de, Pronk, M.G., Hopman-Rock, M. & Jongert, M.W.A. (2003). *Assessing physical activity in children and adolescents. A review of different methods*. Leiden: TNO Preventie en Gezondheid.

Werf van der, H. & Hoekman, R. (2011). *Integraal, interactief en SMART. Een inventarisatie*

van lokaal sport- en beweegbeleid. In opdracht van het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen. 's Hertogenbosch: Mulier Instituut.

Wijntjens, I. (2013). *Persoonlijke communicatie 14 maart. Vereniging Sport en Gemeenten.* Projectleider BeweegABC.

Bijlage I: Telefonische vragenlijst

-Bent u bekend met het BeweegABC? Heeft u ervaring met het afnemen van het BeweegABC?

Zo ja, hoe bent u hiervan op de hoogte gebracht?

Zo ja, heeft uw gemeente het initiatief genomen het BeweegABC te implementeren binnen uw gemeente of komt het initiatief ergens anders vandaan? Reden?

Zo ja, bent u bereid mee te werken aan een onderzoek/interview over het BeweegABC? Waarom niet?

Zo niet, er zijn basisscholen binnen uw gemeente die het BeweegABC hebben ingezet als monitor bent u hiervan op de hoogte? Reden?

-Wist u dat u als gemeente een gratis account kunt aanmaken waarmee u de leesrechten heeft van de resultaten van deze deelnemende scholen? Interesse?

-Wist u dat u hiermee de deelnemende scholen binnen uw gemeente kan vergelijken met een landelijke norm en deze scholen kan clusteren en onderling kunt vergelijken? Interesse?

Bijlage II: Topiclijst interview

1. Kunt u iets vertellen over het huidige sportbeleid binnen uw gemeente? *openbare beweegruimte, sportaccommodaties, sport op school, sportvereniging, sportbuurtwerk.*
2. Is er aandacht voor achterstandswijken in het huidige beleid?
3. Wat vindt u van het BeweegABC?
4. Waarom heeft uw gemeente gekozen mee te doen aan het BeweegABC? Wat was het doel?
5. Wat kan uw gemeente met de gegevens van het BeweegABC? En wat doet uw gemeente er tot nu toe mee?
6. Wat zou uw gemeente met de gegevens van het BeweegABC, volgens u, moeten doen?
7. Wat vindt u van de bruikbaarheid van de uitkomsten (weergave) van het BeweegABC voor uw gemeente? Kunt u eventuele aanpassingen/aanvullingen geven?
8. Wat vindt u van de testen zelf? Bruikbaarheid/uitvoerbaarheid?
9. Hoe is het BeweegABC geïmplementeerd binnen uw gemeente? Wie zijn er bij betrokken Communicatie met welke partijen?
10. Welke succes en faalfactoren kunt u benoemen?
11. Waar heeft het volgens u mee te maken als een basisschool (of wijk) binnen een gemeente boven of onder de landelijke norm van het BeweegABC scoort?
12. Zijn de uitkomsten van het BeweegABC ingezet voor aanpassingen van het huidige sport- en beweegbeleid binnen uw gemeente?
Zo ja, welke aanpassingen hebben er plaatsgevonden of gaan er plaatsvinden?

Bijlage III: Coderingsschema

Hoofdcategorie Codering	Subcategorie(1) Codering	Subcategorie(2) Codering	Subcategorie (3) Codering
Reden/doelstelling inzet BeweegABC	-Onderbouwing voor toekomstig beleid (De Brito Roque et al, 2011). -Monitoren van effecten huidige beleid (De Brito Roque et al, 2011). -Monitoren van motoriek bij de jeugd (De Brito Roque et al, 2011). -Systeem voor aantonen beweegarmoede (Van der Eem, 2012). -Talentherkenning/ontwikkeling (Van der Eem, 2012).	-Gebruiksvriendelijkheid	
Huidig beleid gemeente	-Beleid binnen de scholen (Baarda et al, 2004) -Aanbieden van interventies -Samenwerking. -Aandacht achterstandswijken (Vries et al, 2005)	-Sportvereniging, Sportaccomodaties en Sportbuurtwerk (Baarda et al, 2004)	
Mogelijke aanpassingen in het beleid door de inzet BeweegABC	-Te vroeg voor aanpassingen -Mogelijkheden	-Sportbeleid bijstellen -Voor onderzoek -Wijkgericht beleid sturen -Schoolbeleid sturen/aanpassen -Talentontwikkeling -Onderbouwing (extra) inzet combinatiefunctionarissen en/of vakleerkrachten -Monitoring huidig beleid inzet combinatiefunctionarissen en vakleerkrachten	-advies individuele leerling -advies voor de school
Implementatie van het BeweegABC	-Linkage approach: Alle relevante partijen betrokken in communicatie (Bartholomew et al, 2006) -Beleidsuitvoering (Scheerder et al, 2012) -Beleidsvaluatie (Scheerder et al, 2012) -Aanbevelingen	-GGD/JGZ -Stagiaires -Sportbedrijf -IB-er, MRT of fysiotherapeut -VSG -(sport) Beleidsmedewerker -Schooldirecties/besturen -Groepsleerkrachten -Vakleerkrachten LO -Combinatiefunctionarissen -Uitvoering -Programmakeuze -Succesfactoren -Faalfactoren -Communicatie -Structuur neerzetten -Leveren van maatwerk -KVLO -GGD -PO-raad -Onderwijsinspectie	-Tijdens sportdag/evenement -In de gymles -Inzet personeel -Beweeg A, B of C -Welke klassen -Duidelijkheid/gebruiksvriendelijkheid -Inhoud programma -Vertrouwelijkheid -Flexibiliteit -ICT -VSG contact en communicatie -Draagvlak/betrokkenheid -Materiaal/locatie -Leuke activiteit voor kinderen -Inhoud programma -Vertrouwelijkheid -Flexibiliteit -ICT -Vragenlijst -Draagvlak/betrokkenheid -Onderbouwing programma -Betrouwbaarheid -Inzet personeel -Materiaal/locatie -Tijd

Bijlage IV: Print screen MAXQDA

The screenshot displays the MAXQDA 2007 software interface. The left pane shows a hierarchical project structure with folders like 'Reden doelstelling inzet BeweegABC', 'Huidig beleid', 'Mogelijke aanpassingen beleid', 'Implementatie van het BeweegABC', 'betrokken partijen', 'Beleidsuitvoering', 'Uitvoering', 'welk programma ABC?', 'welke klassen/scholen', 'Beleidsevaluatie', 'Bruikbaarheid en mening BeweegABC', 'Succesfactoren', 'Faalfactoren', and 'Aanbevelingen'. The center pane shows a 'Text Browser: Dordrecht' with a list of text segments and their corresponding codes. The right pane shows a 'Code System' with a list of codes and their corresponding text segments. The text segments are numbered 1 through 10, and the codes are listed in the right pane.

Text Browser: Dordrecht

1 uhm, nou nee, de uitvoering ervan zie je wel dat we andere meningen hebben. Uiteindelijk moet het vooral, als we het voor elkaar krijgen om overal een gymleraar te hebben. Moet hij degene zijn die het uitvoert dan moet je als gemeente gewoon je handen ervan af kunnen trekken. Als iets in gang gezet is, we hebben nu het initiatief de uitvoering in handen en dat moet uiteindelijk gewoon regie zijn en het moet vooral lokaal zelf geregeld worden. Dus dat is, maar dat zit meer in het praktische, niet zozeer dat ik een andere visie Ik zou het fantastisch vinden als ze overal bewegingsonderwijs ontzettend goed uitgevoerd wordt, maar ook door gemeente gemonitord wordt, dankzij onder andere het BeweegABC.

9 En de bruikbaarheid van de gegevens of de weergave uhm, hoe praktisch is dat? Ja, uhm wij exporteren het. En we gaan er vervolgens zelf analyse op loslaten. Dat heb ik ook meegenomen, de uitdraai. Bij ons krijgt de school, binnen een aantal maanden na de fittesten en de leefstijlvragenlijsten en ook de BMI meting, die erin zit, een schoolprofiel. Waarop de situatie van de school is en we hebben een algemeen profiel, dat is wat ik nu heb uitgedraaid. Waarin alle gegevens van alle scholen die hebben deelgenomen staan. De school krijgt op schoolniveau een uitdraai van de resultaten. En alleen de JGZ (Jeugd Gezondheids Zorg) gaat met de individuele data aan de slag en dat zit nu nog vooral op uhm gewicht, overgewichtcijfers. Alle dossiers van alle kinderen met overgewicht en obesitas worden bekeken, gescreend of er al kinderen in een traject zijn, of ze al contacten hebben. Hoe het verhoudt tot het jaar ervoor of ze ook al ergens geweest zijn, bij een arts of een therapeut. En uhm, er volgen dan een selectie daarvan of een rechtstreekse doorverwijzing of een gesprek met de verpleegkundige.

10 Ja, maar de bruikbaarheid van de gegevens vanaf de site van het BeweegABC gaan jullie nog eerst analyseren en dan, ja. Het is dus niet gebruiksklaar voor jullie? Nee, niet zoals wij het willen. Nee, wij gaan daar nog een schoolprofiel van maken. Dat kan er wel uitgehaald worden, maar dan krijgt de school de individuele gegevens te zien en dat is in Dordrecht zo dat dit alleen door de JGZ ingezien kan worden. Uhm, dus dat is niet voor de school. En het is zo, we hebben niet overal die vakdocenten. In het stukje, motorische ontwikkeling, in beeld brengen en daar zou alleen de gymdocent mee aan de slag die vervolgens in de gymlessen daar gaat handelen. Dat is wel toekomst, maar ja, dat is nu nog niet zo. Het is zo dat de groepsleerkracht of verschillende groepsleerkrachten of gastdocenten. Of de schooldirecteur

Code System

Implementatie van het ..gebruik voor inzet
..valkeerkracht
..betrokken partijen
Mogelijke aanpassingen

Huidig beleid
..Huidige netwerk
..Beleids binnen scholen

..Bruikbaarheid en mening
..Flexibiliteit
..Faalfactoren

..te vroeg voor aanpassing
Mogelijke aanpassingen beleid